

Oslo kommune
Byrådsavdeling for næring og byutvikling

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Dato: 01.08.2002

Deres ref:
2002-458 K/Thg/tla

Vår ref (saksnr):
200201556-8

Saksbeh:
Une Brita Skoe, 23461937

Arkivkode:
840.0

**SVAR PÅ HØRING AV NOU 2002:1 FORTID FORMER FREMTID -
UTFORDRINGER I EN NY KULTURMINNEPOLITIKK**

Det vises til Deres brev av 28.02.2002 vedrørende høring av ovennevnte NOU og senere korrespondanse hvor det ble innvilget en forlengelse av svarfrist til 01.08.2002.

Vedlagt oversendes Oslo kommunes svar på høringen, som også er oversendt ved e-post den 01.08.2002.

Med hilsen

Kjell Ove Sollie Johansen
kommunaldirektør

Une Brita Skoe
spesialrådgiver

Vedlegg: Byrådsak 1421/02

**NOU 2002:1 - FORTID FORMER FRAMTID – UTFORDRINGER I EN NY
KULTURMINNEPOLITIKK. OSLO KOMMUNES HØRINGSUTTALELSE**

Saksfremstilling:

Oslo kommune har mottatt Miljøverndepartementets høringsnotat av 28.02.2002 om høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk. Høringsfristen er satt til 28.06.2002. Oslo kommune er innvilget forlenget høringsfrist til 31.07.2002.

NOU 2002:1 er avgitt av kulturminneutvalget som ble oppnevnt i 1999 på bakgrunn av St. meld. nr. 58 (1996-97) Miljøpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida. Mandatet var å foreta en vurdering av mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken. Utredningen utgjør to hoveddeler: Del I (kap. 2 og 3): Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk, og Del II (kap. 4-14): Forslag til tiltak. Utredningen har tilslutning fra 14 av de 16 utvalgsmedlemmene, mens 2 av medlemmene har levert en felles særmerknad (kap. 15).

Utredningen er først og fremst en helhetlig oppsummering og utdyping av dagens situasjon og tendenser i kulturminnevernet. De viktigste strategiske tiltakene utvalget anbefaler (s.16) og som kan bidra til en fornyelse av kulturminnepolitikken er en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern. En revisjon av kulturminneloven med vekt på å gjøre den enklere å forstå og med klare føringer for forholdet mellom eiernes og det offentliges gjensidige rettigheter og plikter vil også være et viktig tiltak. Utover dette legger utvalget stor vekt på formidlingsaspektene og prosesser som skal gi bred lokal forankring.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Utredningen er et delgrunnlag for en stortingsproposisjon om kulturminnevern. Eventuelle økonomiske og administrative konsekvenser vil først være klarlagt senere.

Byråden bemerker

Byråden vil bemerke at NOU 2002:1 er en utredning som, foruten å gi en status vedrørende dagens situasjon, drøfter aktuelle problemstillinger som kulturminnevernet reiser og utvalget gir en rekke anbefalinger. Utvalget gir på s.18 –21 i utredningen en oversikt over aktuelle prosesser og tiltak som har blitt igangsatt eller sluttført i løpet av utvalgets arbeidsperiode, og utvalget peker på at utvalgets vurderinger og anbefalinger vil fungere som innspill i den pågående prosessen i stedet for å være et grunnlag for den.

Høringen i Oslo kommune er gjennomført ved at Byantikvaren fikk i oppdrag fra Byrådsavdeling for næring og byutvikling å utarbeide et forslag til høringsuttalelse, hvor synspunkter fra berørte etater er innhentet og innarbeidet. Byantikvaren har foretatt en begrenset intern kommunal høring og har mottatt to høringsuttalelser, fra henholdsvis Samferdselsetaten og Plan- og bygningsetaten. Samferdselsetaten har ingen kommentarer, mens Plan- og bygningsetaten har en rekke bemerkninger, som dels er innarbeidet i Byantikvarens forslag til høringsuttalelse. Byantikvarens forslag til høringsuttalelse følger i hovedsak den mal som Miljøverndepartementet har bedt om i sitt høringsbrev.

Byråden slutter seg til Byantikvarens forslag til høringsuttalelse og anbefaler at byrådet avgir høringsuttalelse i samsvar med Byantikvarens forslag, jf. trykt vedlegg 3, men med noen redaksjonelle endringer, samt at det er innarbeidet noen ytterligere punkter fra Plan- og bygningsetatens uttalelse.

Vedtakskompetanse

I henhold til bystyrevedtak av 30.05.2001, sak 218, er myndigheten til å avgir høringsuttalelser på kommunens vegne delegert fra bystyret til byrådet. Uttalelse til fremlagt utredning om kulturminnepolitikken anses å være en slik uttalelse som faller inn under delegasjonsfullmakten.

Byråden for næring og byutvikling innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

Byrådet avgir etter delegert fullmakt følgende uttalelse til NOU 2002:1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk:

Oslo kommune vil innledningsvis bemerke at det konstateres at utvalget presiserer at kulturminnevernet må gi tydelige begrunnelser for fredning og vern, men utvalget trekker ikke opp grunnlag for prioritering mellom kulturminner, noe som er en nøkkelfaktor for plan-, utviklings- og vernearbeid. Det drøftes heller ikke i vesentlig grad de særlige verdier og problemstillinger som knytter seg til kulturminnevern i de store byene. Sentraliseringen i Norge fører til at de største byene med Oslo i spissen er under et stort endringspress. Da byene utgjør de daglige omgivelser til en stadig større del av befolkningen, burde den spesielle verneproblematikken i byene etter Oslo kommunes vurdering vært viet vesentlig større oppmerksomhet.

Visjonen for en ny kulturminnepolitikk angis i kortversjon som *kilder til opplevelse, utvikling og verdiskapning*. Oslo kommune ønsker å understreke viktigheten av kulturminnene også som kilder til kunnskap bl.a. som grunnlag for vår historie- og kulturforståelse, og mener at kunnskap og formidling bør vektlegges sterkere.

Oslo kommune antar at mange andre høringsinstanser drøfter verneproblematikken knyttet til bygdeområdene på en grundig måte. Oslo kommune konsentrerer seg derfor i hovedsak om enkelte aspekt som er knyttet til byområdene. En rekke av de spørsmål som drøftes i utredningen er tema som det vil være aktuelt å drøfte ved den politiske behandlingen i Oslo bystyre av bystyremeldingen om kulturminnevern i Oslo. De drøftingene vil også mer spesifikt ta for seg særlige problemstillinger knyttet til en stor norsk by. Meldingen vil oversendes Miljøverndepartementet til orientering når den er avgitt av byrådet, og Oslo kommune vil informere Miljøverndepartementet om resultatet av den videre behandling i kommunen. I det følgende følger denne høringsuttalelsen i hovedsak den mal som Miljøverndepartementet har bedt om blir benyttet.

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettet kulturminnepolitikk

Med det store presset som byene og særlig Oslo står overfor, er det en hovedutfordring i byutviklingen å håndtere konfliktene mellom vekst og vern og å overvinne den tilsynelatende kløften mellom helhetlig miljøtenkning og et fritt marked. Oslo kommune anbefaler derfor at slike problemstillinger vies betydelig oppmerksomhet i det videre

arbeid. Et viktig grunnlag vil være å formulere gode begrunnelser for hva som er særlig viktig å verne i byer.

Tanken om at forvaltning med nærhet til kulturminnene er vesentlig for å opparbeide entusiasme og engasjement, er besnærende. Slik nærhet følges imidlertid også av nærhet til eierne og eiendomsutviklerne og kan være en betydelig belastning for lokale myndigheter. I små kommuner kan også graden av inhabilitet ofte være høy.

Oslo kommune mener det er behov for bedre begrepsavklaring innen kulturminnevernet. Hva er et unikt kulturminne? Hva er definisjonen for internasjonalt, nasjonalt og lokalt kulturminne og hvilke forvaltningsmessige konsekvenser vil slik statusgivning innebære? Oslo kommune ønsker en mer presis avgrensning av nasjonale verdier, slik at disse kan forvaltes på best mulig måte av egnede organer og dertil egnede retningslinjer og med tilstrekkelig ressurser. I Oslo gjelder dette først og fremst hovedstadsverdier. Klarere begrepsavklaring er viktig, fordi det styrker forutsigbarheten og kan bidra til å redusere potensielle konflikter.

Kap. 3.3. tar for seg kulturminnevernet knyttet til bærekraftbegrepet. I utredningen blir det sagt at "kulturminner er (..) en vesentlig del av samfunnets realkapital og er viktige kilder til kunnskap om bærekraftig ressursforvaltning" (s. 35). Kulturminnenes nære sammenheng mellom naturen og landskapet er helt klart ofte til stede. Like fullt vil bevaring av kulturminner ikke alltid innebære bærekraftig ressursforvaltning. For eksempel vil fortetting og høy utnyttning av arealer kunne karakteriseres å være en bærekraftig ressursforvaltning, men dette kan gå på bekostning av kulturminnevernet. Oslo kommune mener utredningen burde redegjort for det potensielle motsetningsforholdet mellom bærekraftig ressursforvaltning og kulturminnevern framfor å tildekke den. Samtidig burde utredningen skissere strategier for håndteringen av konflikten.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

I flere sammenhenger målbærer utredningen intensjoner om likeverd mellom offentlige og private aktører, mangfold i kulturminnepolitikken og rom for fleksible verdivurderinger samt betydningen av lokal forankring. Dette kan gi den entusiasme som ofte er nødvendig for gjenbruk. Oslo kommune vil likevel påpeke at den uheldigste effekt av slike intensjoner kan være en mulig relativisering som kan skape vesentlige forvaltningsproblemer. I alle fall er en økt vektlegging av formidling av kunnskap om kulturminneverdiene vesentlig.

I pressområdene som hovedstaden tilhører, er *forbruket* av kulturminner- og miljøer *gjennom for aktiv bruk* snarere en problemstilling knyttet til flertallet av kulturminner enn mangel på aktiv bruk. For kommunen er arealplanleggingen i henhold til plan- og bygningsloven det viktigste virkemiddelet for tilrettelegging av hensiktsmessig bruk. I tillegg vil kapasitet hos myndighetene til å være konstruktive drøftingspartnere med eierne og brukerne om muligheter og begrensninger være av stor betydning. I denne sammenheng er det av stor betydning at myndighetene kan rå over økonomiske bidrag som kan dempe forrentningskravene og med det dempe endringspresset.

Vedrørende de juridiske virkemidler vil Oslo kommune presisere at den i forhold til denne utredning ikke finner det hensiktsmessig å kommentere en del av de juridiske problemstillinger som er til behandling i planlovutvalget. Oslo kommune begrenser seg derfor til noen få kommentarer til utvalgets anbefalinger.

Utvalget anbefaler at det i byggesaksdelen i plan- og bygningsloven tas inn konkrete bestemmelser som i større grad legger vekt på arkitektoniske og kulturhistoriske forhold. Oslo kommune bemerker at større vektlegging av arkitektoniske og kulturhistoriske forhold i byggesaksbehandlingen er prisverdig, men i dag er det trolig anvendelsen av loven framfor selve lovverket som er problemet. Plan- og bygningslovens §§ 74.2 og 92.3, kombinert med adgangen i § 33 til å nedlegge bygge- og deleforbud i påvente av omregulering, gir kommunen god adgang til å ivareta så vel kulturhistoriske som arkitektoniske forhold. Oslo kommune kan derfor ikke umiddelbart slutte seg til utvalgets anbefalinger om en utvidelse av loven.

Oslo kommune er heller ikke ubetinget enig med utvalget i at loven skal åpne for økt adgang til å båndlegge arealer til bevaring for et lengre tidsrom enn hva som er ordningen etter dagens lovgivning (4-6 år). Siden båndlegging til bevaring er et betydelig inngrep overfor grunneier, bør grunneier innen rimelig tid kunne forvente at kommunen tar endelig stilling til eiendommens fremtidige reguleringsmessige status. Oslo kommune anser at en styrking av planleggingskapasiteten er et mer fornuftig alternativ enn utvidelse av mulighetene for båndlegging. I enkelte sammenhenger kan det imidlertid være et savn at § 20-4 om kommuneplanlegging ikke er gitt hjemmel for båndlegging av områder for kulturminnevern på lik linje med naturvern.

Utvalget foreslår også hjemmel i plan- og bygningsloven til vern av interiører. Oslo kommune har erfaring for at de vernebestemmelser som ligger i gjeldende plan- og bygningslov, er tunge nok å håndheve. Hjemmel i plan- og bygningsloven om vern av interiører vil også skape "kompetansestrid" med hjemlene i kulturminneloven – og mellom myndighetsorganene for de to lovverkene. Det er mer hensiktsmessig å styrke kapasiteten til fredning etter kulturminneloven, gjennom mer nyanserte og enklere fredningsmuligheter enn de som praktiseres i dag.

Oslo kommune er ellers enig med utvalget i at det ved private planutkast kan være behov for å se nærmere på Miljøverndepartementets definisjon av tiltakshaver i forhold til hvem som er registreringsansvarlig i forhold til kulturminneloven. Etter dagens ordning er det kommunen som etter offentlig ettersyn blir ansett som tiltakshaver etter kulturminneloven og følgelig økonomisk ansvarlig for å gjennomføre registreringen etter samme lov. Selv om kommunen har en viss adgang til å sikre seg økonomisk ved å inngå en avtale med forslagstiller, er dette en del av saksbehandlingsprosessen som skaper liten forutberegnelighet og som kan forsinke og i enkelte sammenhenger stille utviklingen av området i bero.

I kap. 3.4 (s. 42) påpekes at "kommunal planlegging bør utvikle bedre metoder og prosesser for å bruke stedets egenart, kulturhistorie og estetiske kvaliteter som virkemidler for videre utvikling og nyskaping". Situasjonen i Oslo er - trolig på lik linje med de andre storbyene i Norge – meget kompleks. Oslo kommune har derfor behov for operative metoder for å håndtere meget sammensatte konflikter mellom kulturminnevern og andre interesser. Dynamiske og levende byer er, og vil alltid være i stadig økonomisk, sosial og fysisk endring. Samtidig består byene av spor fra tidligere generasjoner som Oslo kommune ønsker å bevare for ettertiden. Motsetningsforholdet mellom vekst og vern er en utfordring som alltid vil være der og som det derfor er viktig og nødvendig å lære å håndtere på en fornuftig og god måte.

Oslo kommunes arbeid med en plan for indre by med målet å avklare forholdet mellom byutvikling og bevaring, kan ha interesse for andre byer i Norge. I de første fasene er viktige kulturminner og kulturmiljøer kartlagt og Oslos særegne karakter og urbane kvaliteter identifisert. Dette skal vurderes i forhold til byens behov for endring.

Storbynettverket for kulturminnevern som ledes av Riksantikvaren, er et forum for drøfting og utveksling av erfaringer i slikt arbeid. Et nettverk mellom de største nordiske byer og hovedsteder vil imidlertid være vel så interessant for Oslo.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping

Under EU-konferansen om Kulturvern og sysselsetting i Berlin april 1999 hevdet Erich Milleker fra EU-kommisjonen: «...the attractiveness of a place as a good business location largely depends on its cultural offerings.» Byenes attraksjon som reisemål og betydning for reiselivsnæringen er også i høy grad avhengig av vedlikeholdet av byenes kulturminner- og miljøer.

Verdiskapningen gjennom ivaretagelse av kulturminner er derfor i stor utstrekning indirekte som ledd i at byen holdes attraktiv og i en tilfredsstillende funksjonell tilstand gjennom vedlikehold og fornyes på et kvalitativt høyt nivå. Dette er vel så mye et spørsmål om vedlikehold av byene som kulturmiljø enn vedlikehold av enkelte kulturminner. Strategier som stimulerer vedlikeholdende næringsvirksomheter er derfor viktige. Perspektivet må spenne over hele skalaen fra gater og parker til bygninger og anlegg med fasader, skilt og reklameutstyr.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet

Selv om store oppgaver og eiendommer som lenge har ligget til det offentlige, for tiden på forskjellig vis overføres til private, vil det offentliges rolle som forbilde være viktig. Stat, fylker og kommuner må være i stand til å pleie de kulturminner- og miljøer de har ansvar for på en forbillig måte. Det er blant annet vesentlig for at de offentlige kulturminnemyndighetene skal ha troverdighet.

Oslo slutter seg ellers til at nært samarbeide mellom myndighetsutøverne og eierene/eiendomsforvalterne er et viktig ledd i kulturminnepolitikken. Samarbeidet krever imidlertid klare rollebeskrivelser- og oppfatninger som også ivaretar myndighetsutøvelsen.

5. Partnerskap og samarbeid

I Oslo har samarbeid mellom forskjellige offentlige og private aktører lenge vært en sentral strategi for kulturminnevernet, men det skorter i blant på kapasitet for det offentlige til å være aktiv pådriver. Samtidig er det en klar erfaring at konstruktivt samarbeid krever gode, klare rollebeskrivelser og gjensidig respekt for rollene.

Vedrørende museenes rolle (kap.7) hevdes i utredningen at museene kan bidra sterkt til vernet av faste kulturminner. Erfaringsmessig har mange museer høy spesialkompetanse, men de fleste har mer enn nok med å nå over de oppgaver de allerede har, blant annet når det gjelder egen bygningsmasse. Dersom museene skal øke kapasiteten i kulturminneforvaltningen må de styrkes betydelig. Statens samtidige signaler om sentralisering av museumsvirksomhet gjennom konsolidering og desentralisering av kulturminnevernet for øvrig, innebærer tilsynelatende en tvetydighet som kompliserer formulering av klare mål for museenes rolle i vern av faste kulturminner. Det bør sannsynligvis være rom for store lokale variasjoner i samarbeidsmodellene.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

Kompetansen i utøvende ledd (kap.11):

Selv om det er kontinuerlige behov for etter- og videreutdanning i myndighetsorganene, er erfaringene i Oslo kommune at behovet for økt kompetanse for tiden er større i de utøvende ledd. Det gjelder hele spekteret fra håndverkere og entreprenører til arkitekter og konsulenter. Intensivert innsats i kulturminnevernet stiller store utfordringer til det utøvende apparatet som bare i lite omfang er innstilt på det tradisjonelle håndverket som kulturminnevernet for en stor del forutsetter. Dette er blant annet en vesentlig utfordring til grunnleggende utdanning av håndverkere.

Registeroppbygging (kap. 12):

Oslo kommune bekrefter at det i plansammenheng er et stort behov for jevnlig ajourførte og med det pålitelige og reelt anvendelige registre over kulturminner- og miljøer. Bruk av digitale geografiske informasjonssystemer (GIS) må stå sentralt i dette arbeidet. Både for automatisk fredete kulturminner (forminner m.m.) og nyere tids kulturminner er det stadig behov for nye og ajourførende registreringer i felt.

Kunnskapsoppbygging (kap. 11):

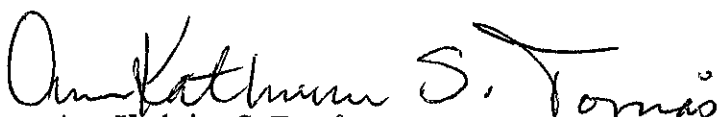
Den regionale kulturminneforvaltningen har mye og akkumulerer stadig ny kunnskap om kulturminner. De utallige befaringer, undersøkelser og analyser knyttet til saksbehandling og utredning, gir faglige resultater i form av ny kunnskap. Denne kunnskapen blir det sjelden anledning til å systematisere. Den eksisterer som erfaringsbakgrunn for behandling av neste sak, men det finnes lite rom innenfor vanlig forvaltning til å forske på og sette disse kunnskapsbrokkene inn i helhetlige sammenhenger som også formidling er avhengig av.

For å kunne aktivisere de data forvaltningen selv fremskaffer i forskning, formidling og forvaltning, trengs særlige forskningsprogram med frikjøpsordninger for ansatte i kulturminneforvaltningen.

7. Mindretallets særmerknad

Mindretallets drøfting av eiernes rettigheter og erstatningsspørsmål er viktig, men det er vanskelig å gå inn i den uten at det foreligger klart begrunnede og formulerte lovforslag. Ved en revisjon av kulturminneloven slik flertallet anbefaler, vil det etter Oslo kommunes oppfatning være naturlig å ta opp disse spørsmålene grundig.

Byrådsavdeling for næring og byutvikling, den 01.08.2002

Ann Kathrine S. Tornås

Trykte vedlegg: 1. Miljøverndepartementets høringsbrev av 28.02.2002
 2. Utdrag fra NOU 2002:1, sammendraget m.m. (21 sider)
 3. Byantikvarens brev av 21.06.2002 med vedlegg

Utrykte vedlegg: NOU 2002:1 Fortid former framtid (i sin helhet)

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

TRYKT VEDLEGG 1

Høringsinstanser, se vedlagte adresseliste

Deres ref

Vår ref

2002-458-1 K/Thg/tla

Ark:

Dato

28. 02. 2002

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Vedlagt følger kulturminneutvalgets utredning NOU 2002: 1 *Fortid former framtid - Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*, som ble overlevert til miljøvernminister Børge Brende 21. desember i fjor. Denne blir nå sendt ut på en bred høring.

Miljøverndepartementet ber om tilbakemelding innen 28. juni 2002.

Bakgrunn

Stortinget anbefalte våren 1998 å sette ned et offentlig utvalg som skulle utrede en ny kulturminnepolitikk. Bakgrunnen var at stortingsflertallet la til grunn at dagens kulturminnepolitikk ikke er tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner. Anbefalingen ble fulgt opp av Regjeringen Bondevik I, og ved kongelig resolusjon av 9. april 1999 ble kulturminneutvalget oppnevnt for å utrede mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken.

En kort presentasjon av hovedlinjene i utredningen er gitt i et vedlegg til dette brevet.

Egen Internettside

Miljøverndepartementet vil legge høringsuttalelsene ut Internett. Det er opprettet en egen hjemmeside: <http://odin.dep.no/md/norsk/aktuelt/hoeringssaker/kulturminne>), alternativt www.miljo.no>Aktuelt>Høringssaker>Fortid former framtid. Her ligger også hele NOU-en i elektronisk form.

Departementet anmoder derfor om at høringsuttalelsene blir sendt både via vanlig post og elektronisk. De som ikke har tilgang til Internett, kan legge ved uttalelsen på en diskett, eller bare sende den som brev.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse
Myntg. 2
postmottak@md.dep.no
www.miljo.no

Telefon*
22 24 90 90
Org. nr. 972 417 882

Avdeling for kulturminneforvaltning
Telefaks
22 24 95 61
Saksbehandler
Tonte Hegard
22245989

Postadresse: Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo
E-postadresse: postmottak@md.dep.no

Høringsmøter

Miljøverndepartementet vil holde fire regionale møter i høringsperioden. I disse møtene vil kulturminneutvalgets leder Tora Aasland gi en presentasjon av hovedinnholdet i utredningen. Miljøverndepartementet vil redegjøre for det videre arbeidet med å følge opp utredningen. Det vil bli satt av god tid til diskusjon.

Av praktiske årsaker og for at flest mulig skal få anledning til å delta, er møtene lagt til kommunikasjonsknutepunktene:

- Bergen (11. april 2002)
- Trondheim (18. april 2002)
- Tromsø (19. april 2002)
- Oslo (24. april 2002).

Møtenes tidsramme er kl. 11.00 - 15.30.

Av hensyn til planleggingen og møtelokalitetene, ber departementet **om tilbakemelding fra dem som ønsker å delta på møtene senest 21. mars**, se vedlagte skjema. De som melder seg, vil motta nærmere opplysninger, program mm. rett over påske.

Departementet vil også avholde møter med en del sentrale miljøer, fortrinnsvis utenfor den offentlige forvaltningen, i løpet av våren 2002. Dette vil bli tatt opp i egne brev til de aktuelle miljøene.

Både Kultur- og kirke departementet og Undervisnings- og forskningsdepartementet har ansvar for områder som er viktige for å sikre bredden og helheten i arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer. Mange av kulturminneutvalgets forslag berører også deres ansvarsfelt. Det er derfor etablert et samarbeid mellom Miljøverndepartementet og disse departementene om oppfølgingen av utredningen.

Kommuneprosjektet samkjøres med oppfølgingen av NOU 2002: 1

Regjeringen har vedtatt at det på miljøfeltet skal overføres ansvar og oppgaver til kommunene. Miljøverndepartementet gjennomførte høsten 2001 en omfattende kartlegging av hvilke oppgaver, hvilket ansvar og hvilken myndighet fylkeskommunene og kommunene bør ha i framtiden. Fylkeskommunene, Sametinget og kommunene har, i samarbeid med frivillige organisasjoner, museer og andre berørte parter, gitt tilbakemeldinger om en slik reform.

Miljøverndepartementet har funnet det formålstjenlig å samkjøre det videre arbeidet med kommuneprosjektet med oppfølgingen av NOU 2002: 1. En sammenstilling av de synspunktene som kom inn i forbindelse med høringen høsten 2001 følger vedlagt. Sammenstillingen inngår i det grunnlagsmaterialet departementet ønsker tilbakemeldinger på.

Høringsuttalelsene

I sitt mandat ble kulturminneutvalget bedt om å vurdere en videreutvikling av kulturminnepolitikken, med særlig vekt på å videreutvikle perspektivet på kulturminner som en ressurs for samfunnet og som en viktig del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Også spørsmålene om eiernes rolle og situasjon, om å styrke kommunens og organisasjonenes rolle i kulturminnearbeidet samt å fremme nettverksbygging sto sentralt i mandatet. Det ble lagt vekt på at kulturminnepolitikken bør utøves i et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og private interesser.

Et viktig mål for kulturminnepolitikken er å kunne utnytte den samlede kompetansen og kapasiteten på en best mulig måte, til beste for kulturarven. Som arealplanmyndighet og landbruksmyndighet har kommunen en helt sentral rolle som offentlig aktør i å forvalte samfunnets kulturminneressurser. I arbeidet med kommuneprosjektet har departementet allerede mottatt en del signaler om ønsker og behov i en framtidig kulturminnepolitikk fra kommunene, fylkeskommunene, frivillige organisasjoner, museene og andre aktører i lokalsamfunnene. I høringen er det viktig å få sett disse synspunkter og kulturminneutvalgets anbefalinger i sammenheng.

Utredningen sendes på bred høring til mange miljøer med forskjellig tilknytning til og interesser i kulturminnefeltet. For at Miljøverndepartementet på best mulig måte skal kunne nyttiggjøre seg alle tilbakemeldingene, ber vi om at høringskommentarene følger disposisjonen nedenfor og at det så langt det er mulig blir referert til kapittel- og underkapittelinnledning i utredningen.

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettete kulturminnepolitikk

- Favner utredningens mål, strategier og innsatsområder hovedelementene i det som bør bli den nye og framtidsrettede kulturminnepolitikken?
- Er det noe som er uaktuelt eller mindre interessant å arbeide videre med i oppfølgingen av utredningen?
- Hva er de største mulighetene – og eventuelt truslene – for framtidens kulturminnepolitikk?

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

Utredningen legger vekt på at det faglige grunnlaget i kulturminnepolitikken må bygges på mangfold og på at det må være rom for ulike historiske og kulturelle helhetsperspektiver. Alt kan ikke tas vare på, og ulike kulturminner og kulturmiljøer krever ulike former for forvaltning av offentlige og private aktører. Det understrekes at det er behov for en bredere og mer åpen debatt om verdispørsmål og prioriteringer i kulturminnepolitikken. I forhold til dette ønsker departementet blant annet å få inn synspunkter i forhold til:

- Hvordan bør kulturminnepolitikken legge til rette for å skape interesse og engasjement for kulturarven?
- Hvilke virkemidler er de mest sentrale i forhold til å få en god forvaltning av mangfoldet i kulturarven – og slik at langt flere kan få en større bevissthet om kulturminneverdiene når de skal velge?
- Hvilke muligheter ligger i plan- og bygningsloven for å ivareta kulturminneverdier, og hvilke muligheter ligger i den rollen og det ansvaret blant annet kommunene har i forhold til disse verdiene?

- Hvordan kan kulturminner og kulturmiljøer knyttet til urfolk, nasjonale minoriteter og nye innvandringsgrupper i større grad bli en del av den samlede kulturminnepolitikken?

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping

Utredningen legger vekt på betydningen av å ha gode økonomiske rammevilkår i arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer. Utvalget foreslår en vesentlig styrking av dagens tilskuddsordninger, etablering av kulturminnefond og særregler i skatte- og avgiftssystemet for kulturminner og kulturmiljøer.

Departementet ønsker tilbakemelding på de ulike typene økonomiske virkemidler som blir foreslått, samt hva slags virkeområde og omfang slike ordninger bør ha.

Det er også ønskelig å få innspill i forhold til bruk av kulturminner og kulturmiljøer i næringsvirksomhet og annen type verdiskaping, og hvilken rolle den offentlige kulturminneforvaltningen bør ha i slike prosjekter.

Likeledes er det av interesse å få synspunkter på hvordan man kan sikre fortsatt aktivitet og drift knyttet til kulturminner og kulturmiljøer der den offentlige finansieringen over tid trappes ned eller opphører.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet

Et viktig utgangspunkt for å oppnevne kulturminneutvalget var å se på fordelingen av rettigheter og plikter mellom offentlige og private aktører. Det vil derfor være av stor betydning å få inn synspunkter på de anbefalinger utvalget har kommet med i forhold til eierne og brukerne.

5. Partnerskap og samarbeid

Utredningen kommer med en rekke anbefalinger i forhold til nye samarbeidskonstellasjoner og mer systematisk samarbeid mellom private og offentlige aktører. Det vil blant annet være av interesse å få synspunkter på hvordan frivillige organisasjoner og regionale og lokale museer kan trekkes inn som ressurser og samarbeidspartnere i et helhetlig kulturminnearbeid.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

Utredningen viser at utdanningsmulighetene er for dårlige og kompetansen spredt. Utvalget fremmer en del anbefalinger knyttet til økt satsing og mer helhetlig kompetanseoppbygging. Departementet ønsker spesielt kommentarer knyttet til:

- Hvordan bør registre og overvåkingssystemer for kulturminner og kulturmiljøer videreutvikles for å møte dagens og framtidens utfordringer?
- Behov og muligheter for å øke bevisstheten om kulturminner i skolen. Behov og muligheter for kulturminnerelatert utdanning og etterutdanning på universitet/høgskoler.
- Behov og muligheter for kunnskapsoppbygging gjennom forskning og utviklingsvirksomhet.
- Behov og muligheter for håndverker- og konservatorkompetanse – utdanning, nettverk/samarbeid og samordning.

7. Mindretallets særmerknad

Et mindretall på to har en særmerknad som i sin helhet er tatt inn i kapittel 15. Disse medlemmene vil ikke tiltre anbefalingene fra utvalgets flertall. Departementet ber om tilbakemelding på de synspunkter som er fremmet i særmerknaden fra mindretallet.

8. Kommuneprosjektet

Departementet ber også om kommentarer til det pågående arbeidet med å legge oppgaver og ansvar til kommunene, sett i sammenheng med NOU 2002: 1 mål, strategier og tiltak.

Organisasjoner og etater som eiere eller forvaltere av kulturminner og kulturmiljøer

En rekke av kulturminneutvalgets anbefalinger er relatert til eiere og brukere av kulturminner og kulturmiljøer. Departementet er interessert i å få tilbakemeldinger om disse spørsmålene fra både private og offentlige eiere og brukere. Departementet ber derfor organisasjoner og etater som mottar høringsbrevet om å innhente synspunkter fra lokallag/medlemmer/underliggende instanser som eier eller forvalter eiendommer og bygninger, samt statsaksjeselskap og statsforetak som eier eller forvalter eiendommer og bygninger som tidligere var i statlig eie.

I tillegg ber vi om å få tilbakemeldinger dersom det er andre organisasjoner eller instanser enn de som står på høringslisten som bør få utredningen til uttalelse.

Eventuelle spørsmål samt påmelding til de regionale høringsmøtene kan rettes til:
Tonte Hegard, telefon 22 24 59 89, e-post: tonte.hegard@md.dep.no eller
Torbjørn Lange, telefon 22 24 58 28, e-post: torbjorn.lange@md.dep.no

Oppsummering av frister:

- Frist for påmelding til regionale høringsmøter:
(eget skjema vedlagt – husk å oppgi møtested)
- Frist for høringsuttalelser:

21. mars 2002

28. juni 2002

Med hilsen

Ann Elin Bratset
Ekspedisjonssjef

Tonte Hegard
Rådgiver

HØRINGSLISTE FOR NOU 2002: 1

Alle høghskolen	Interkommunalt Arkiv Finnmark
Alle kommunene	Interkommunalt arkiv i Hordaland
Alle museene	Interkommunalt arkiv i Møre og Romsdal
Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek	Interkommunalt Arkiv i Rogaland
Arkeologisk museum i Stavanger	Interkommunalt Arkiv i Vest-Agder (IKAVA)
Arkitekthøgskolen i Oslo	Interkommunalt Arkiv Kongsberg
Arkiv i Nordland	Interkommunalt Arkiv Troms (IKAT)
Aust-Agder-Arkivet	Jernbaneverket
Bergen Byarkiv	JORDFORSK
Bergens Sjøfartsmuseum	Kommunalt Arkivfaglig Forum
Bergvesenet	Kommunenes sentralforbund
Byggenæringens Landsforening	KORG - Kulturvernets fellesorganisasjon
De Samiske Samlinger	Kystdirektoratet
Den Norske Advokatforening	Landsdelspolitikammer Agder-Rogaland
Den norske historiske forening (HIFO)	Landsdelspolitikammer Midt-Norge
Den norske reisebransjeforening	Landsdelspolitikammer Nord-Norge
Den Norske Turistforening	Landsdelspolitikammer Vestlandet
Departementene	Landsdelspolitikammer Østlandet
Det Norske Arkeologimøte	Landsforbundet av Motorhistoriske Kjøretøyklubber
Det norske Hageselskap	Landslaget for lokal- og privatarkiv
Det norske skogselskap	Landslaget for Lokal- og Privatarkiv
Direktoratet for naturforvaltning	Landslaget for Lokalhistorie i Skolen
DIS-Norge	Landslaget for lokalhistorie, alle medlemslag
Energiforsyningens fellesorganisasjon	Landsorganisasjonen for samisk husflid/ Sámiid Duodji/
Fiskeridirektoratet	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Fiskerinæringens landsforening	Luftfartsverket
Forbundet Kysten	Læringssenteret
Forsvarets bygningstjeneste	Miljøheimevernet
Forsvarets overkommando	NAL
Fortidsminneforeningen (alle avdelingene)	Nasjonalbiblioteket
Forum for lokalt miljøvern	Nasjonalt senter for Natur-Kultur-Helse
Fremtiden i våre hender	Nasjonalt utvalg for universitetsmuseer
Friluftslivets fellesorganisasjon	Natur og Ungdom
Friluftsrådenes Landsforbund	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider
Fylkesarkivet for Vestfold	NORAD
Fylkesarkivet i Oppland	Nordic World Heritage Office
Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane	Nordisk Samisk Institutt
Fylkeskommunene	Norges Bondekvinnelag
Fylkesmennene	
Greenpeace Norge	
Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon	
Havforskningsinstituttet	
Hordaland fylkesarkiv	

Norges Bondelag
Norges Fjellstyresamband
Norges forskningsråd, Områdestyre
for kultur og samfunn
Norges forskningsråd, Områdestyre
for miljø og utvikling
Norges Geologiske Undersøkelser
Norges Husflidlag
Norges Idrettsforbund
Norges Idrettshøgskole
Norges Jeger- og Fiskerforbund
Norges Landbrukshøgskole
Norges Landbrukshøskole
Norges Miljøvernforbund
Norges Museumsforbund
Norges Naturvernforbund
Norges Skogeierforbund
Norges vassdrags- og
energidirektorat
Norges Velforbund
Norsk Allmenningsforbund
Norsk Arkitekturmuseum
Norsk Arkivråd
Norsk Biologiforening
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Botanisk Forening
Norsk Fiskerihøgskole
Norsk folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Form
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk handverksutvikling
Norsk Institutt for by- og
regionforskning (NIBR)
Norsk institutt for fiskeri- og
havbruksforskning (Fiskeriforskning)
Norsk Institutt for jord- og
skogkartlegging
Norsk Institutt for
Kulturminneforskning
Norsk institutt for naturforskning
Norsk institutt for Skogforskning
Norsk Institutt for Vannforskning
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Kulturråd
Norsk Landbruksmuseum
Norsk Museumsutvikling
Norsk Polarinstitut

Norsk Sjøfartsmuseum
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slekthshistorisk forening
Norsk Veteranvognklubb
Norsk Zoologisk Forening
Norske Landskapsarkitekters
Forening
Norske Reindriftsamers
landsforbund
Norske Samers Riksforbund
Norskog
NSB BA
NTNU
NTNU, Vitenskapsmuseet
NTNU, Inst. for arkitekturhistorie
Næringslivets Hovedorganisasjon
Opplandsarkivet, sekretariatet
Regionalt arkiv for Inderøy,
Levanger, Steinkjer og Stjørdal
Registreringssentral for historiske
data (RHD)
Reindriftsadministrasjonen
Reiselivsbedriftenes landsforening
Riksadvokaten
Riksantikvaren
Rutebilhistorisk Forening
Samenes folkeforbund
Samenes landsforbund
Sametinget
Sametinget, Miljø- og
kulturvern avdelinga (hovedkontor og
distriktkontor)
Samisk arkiv
Samisk museumslag v/leder Kjersti
Schanche
Selskapet for Norges Vel
Senter for bygdeturisme
Statens forurensingstilsyn
Statens Kartverk
Statens landbruksforvaltning
Statens naturoppsyn
Statens utdanningskontor (alle
avdelingene)
Statistisk Sentralbyrå
Statsbygg
Statskog
Stavanger Sjøfartsmuseum
Stiftelsen Bellona
Sysselmannen på Svalbard
Taretrålfiskernes forening v/May

Sissel Strand
Tekniske Entreprenørers
landsforening
Teledirektoratet
Toll- og avgiftsdirektoratet
Tromsø museum
Universitet i Oslo
Universitetet i Oslo, IAKK
Universitetet i Bergen
Universitetet i Bergen, Bergen
Museum
Universitetet i Bergen, Arkeologisk
Institutt
Universitetet i Tromsø
Universitetet i Tromsø, Samfunns-
vitenskapelig fakultet, Inst. for
arkeologi
Universitetets kulturhistoriske
museer, Oldsakssamlingen
Utmarkskommunenes
sammenslutning
Vegdirektoratet
Verdens Naturfond
ØKOKRIM
Østlandsforskning

Kort presentasjon av hovedlinjene i NOU 2002: 1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Utredningen inneholder vurderinger og formuleringer av verdigrunnlag, mål og strategier for en fornyet kulturminnepolitikk og gir en rekke konkrete anbefalinger. Utredningen er delt i to hoveddeler:

Del I Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk

Del II Forslag til tiltak.

Vedlegg 2-5 beskriver dagens situasjon når det gjelder overordnede rammer i kulturminnepolitikken, tilstanden til ulike kategorier kulturminner og kulturmiljøer, ressurs situasjonen, og det gis en historisk oversikt over utviklingen av den offentlige kulturminneforvaltningen.

I sammendraget i kapittel 1 gis det en kort omtale av hva som behandles i det enkelte kapittel. Sammendraget må ses i sammenheng med oppsummeringene av anbefalingene fra utvalgets flertall, som står avslutningsvis i kapitlene 4-13. Utvalgets mindretall har en særmerknad som er inntatt i sin helhet som kapittel 15. Disse medlemmene slutter seg ikke til anbefalingene fra utvalgets flertall.

Med utgangspunkt i visjonen

"Kulturminner og kulturmiljøer – kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping" foreslår utvalgets flertall følgende fem mål for en ny kulturminnepolitikk:

1. Kulturminner og kulturmiljøer viser et historisk, kulturelt og materielt mangfold.
2. Samvirket mellom mennesker og kulturminner skaper verdier, kunnskap og opplevelser.
3. Sammenhengen mellom natur og kulturminner stimulerer til bærekraftig ressursforvaltning.
4. Det er likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører.
5. De økonomiske rammene står i forhold til oppgavene.

Utvalgets flertall mener grunnlaget for en kulturminnepolitikk som gir bedre vern og bedre bruk av mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer blant annet må formes ved å:

- **legge vekt på kulturell variasjon og mangfold**

For å gi ulike grupper av befolkningen muligheter for opplevelse av tilhørighet og kulturell identitet, er det viktig at kulturminnebestanden avspeiler et mest mulig helhetlig bilde av historien. Kulturminnepolitikken må derfor bygge på et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer, og det må satses langt sterkere på fagspesifikke temaer som legger ulike historiske og kulturelle helhetsperspektiver til grunn. Mangfoldet representerer ressurser som i større grad må nyttes for faglig, sosial og næringsmessig virksomhet.

- **gi muligheter for et differensiert vern og for regionale variasjoner**

Det er behov for en bred og grundig vurdering av dagens frednings- og dispensasjonspolitikk. Det er viktig å se hvordan en fredning påvirker eierens motivasjon

for å ta vare på kulturminner. Avtaler, som et supplement til fredninger, bør brukes mer aktivt.

- **gi rom for åpne og fleksible verdivurderinger som tar hensyn til historiske, sosiale og kulturelle sammenhenger**

Forskjellige mennesker og grupper i samfunnet måler verdier etter ulike skalaer, fordi de ofte har ulike interesser og forskjellige verdisyn. Det er en utfordring å sørge for at de forskjellige samfunnsaktørene blir tatt med i beslutningsprosessene på en tilfredsstillende måte. Ikke minst må man ta hensyn til lokale forhold og trekke inn de enkelte eierne, brukerne og allmennheten.

- **legges økt vekt på formidling av og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer**

For at folk skal ha glede av og engasjere seg i kulturminner, må de oppleve at kulturminnene har betydning for dem eller at de gir tilhørighet og identitet. Historien må fortelles og forstås. Museene må brukes mer aktivt som kunnskapsressurs, lokale møteplasser og formidlingsarenaer i kulturminnearbeidet.

- **legges vekt på prosesser med bred deltakelse og lokal forankring**

Større medforvaltning er et mål som innebærer mer likeverd mellom de ulike aktørene i syn på hvilke verdier og kunnskaper de enkelte vernetiltak skal bygges på. Det må utvikles tilnærmingmåter og metoder som på en langt bedre måte enn i dag trekker inn og bygger på de berørte eiernes, brukernes og lokalsamfunnens verdier og synspunkter.

- **rette større oppmerksomhet mot kulturminner og kulturmiljøer som kunnskaps- og opplevelsressurser**

Kunnskapsoppbygging gjennom forskning og utredningsarbeid må hele tiden tilføres kulturminnefeltet, og det er nødvendig med en større satsing på forskning. Eiere, frivillige organisasjoner, museer, næringsliv, kirken, skolen og barnehagene må stimuleres til å ta i bruk og utvikle de muligheter for opplevelser og ny kunnskap som kulturminnene gir.

- **legges vekt på miljømessige sammenhenger, inkludert sammenhengen mellom natur og kultur**

Kulturarven kan bidra med kunnskap om og innspill til bærekraftig ressursforvaltning i et langtidsperspektiv. Alle aktører må legge sterkere vekt på å integrere kulturminneverdiene i miljøpolitikken og formidle sammenhengen mellom natur og kultur. Kulturminnernes muligheter som brobyggere i internasjonalt samarbeid må utnyttes bedre enn idag.

- **legge til rette for en tilpassing mellom vernets formål og eieres, rettighetshaveres og brukeres interesser, inkludert videreføring og utvikling av næringsvirksomhet**

Kulturminnernes og kulturmiljøenes framtid er i stor utstrekning avhengig av at private aktører er interessert i og slutter opp om kulturminnearbeid. Det er viktig å sikre større grad av likeverd mellom eieres rettigheter og plikter og den offentlige kulturminneforvaltningens ansvar og oppgaver.

- **foretas en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern,**

Offentlige midler må brukes på en måte som utløser større engasjement fra privat sektor. Statens innsats må være betydelig større enn i dag, først og fremst gjennom de årlige bevilgningene over statsbudsjettet. I tillegg anbefales det at det opprettes et kulturminnefond som supplement til de ordinære tilskuddsordningene.

- **legges vekt på å gjennomføre lovendringer og sikre en god samordning og samarbeid på tvers av sektorer både regionalt og sentralt nå.**

Utvalgets flertall understreker at kulturminneaspektet i plan- og bygningsloven må styrkes og anbefaler at det utarbeides en ny kulturminnelov. Det legges sterk vekt på å få etablert et mer systematisk samarbeid mellom Kultur- og kirke departementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Miljøvern departementet om kulturarven. Betydningen av god samordning og samarbeid på tvers av sektorer regionalt understrekes også i en rekke sammenhenger.

Utvalgets flertall har i tillegg prioritert 17 hovedområder, hvor det mener det er særlig behov for en fornyelse av kulturminnepolitikken. Syv satsningsområdene går på det operasjonelle og virkemidler, de resterende ti legger vekt på det faglige:

- Ny kulturminnelov
- Bedre samarbeid
- Å tydeliggjøre hvorfor noe skal tas vare på
- En bedre dispensasjonspolitikk
- En mer differensiert fredningspolitikk
- Vurdere kulturmiljøfredninger som virkemiddel
- Utvikle registre over kulturminner
- Landskapet og dets kulturminner og kulturmiljøer
- Arkeologiske kulturminner og det lange tidsperspektivet
- Oppfølging av Malta-konvensjonen og etterreformatorisk arkeologi
- Bedre vern av samiske kulturminner
- De nasjonal minoritetene og den flerkulturelle utfordringen
- Bedre vern og formidling av kystens kulturhistorie
- Kulturminner og kulturmiljøer som del av by- og stedsutvikling
- Bedre vern og formidling av kulturminner fra den nære fortid
- Norges bidrag til verdensarven
- Vern og ressursforvaltning av bygningsarven

Rekkefølgen innebærer ingen rangering. Det er redegjort nærmere for disse satsningsområdene i kapittel 3.4.

Sammenstilling av høringsuttalelser til Miljøverndepartementets brev av 3. september 2001

Miljøverndepartementet v/Kulturminneavdelingen har høsten 2001 gjennomført samråd med fylkeskommuner, kommuner, frivillige organisasjoner, museer og representanter for næringslivet og forskningsinstitusjoner om *hvordan få til en økt satsing på kulturminner i kommunesektoren og en styrking av kommunesektorens rolle i kulturminneforvaltningen.*

17 fylkeskommuner har arrangert regionale møter med ca 60 deltagere pr møte. 3/4 av alle landets kommuner har vært representert ved politikere og administrasjonene innenfor museum, kultur, miljø, næring, skole og tekniske etater, samt representanter fra frivillig sektor. K-avd. og Riksantikvaren har samarbeidet tett med representanter fra Kommunenes Sentralforbund, Kultur- og kirke departementet/Norsk museumsutvikling, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet/Statens landbruksforvaltning, Utdannings- og forskningsdepartementet, frivillige organisasjoner (KORG) i utformingen av utformingen av samrådene og grunnlagsmateriale til deltakerne. Storbyene har hatt eget møte. Referat fra møtene finnes på Miljøverndepartementets hjemmesider på www.dep.no/md/

Som en del av samrådet, sendte Miljøverndepartementet den 3. september 2001, et underlagsmateriale til fylkeskommunene og andre aktuelle aktører. Miljøverndepartementet bad om et skriftlig tilbakespill på de problemstillinger som ble tatt opp i brevet. Innen fristen hadde det kommet inn totalt 26 slike innspill - fra 17 fylkeskommuner, fra Sametinget, fra tre av kommunene og to av museene og tre fra ulike lag og foreninger. Nedenfor gis en sammenstilling av høringsuttalelsene, relatert til problemstillingene i Miljøverndepartementets brev av 3. september 2001.

Spørsmål fra Miljøverndepartementet:

- *hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en fremtidig fordeling av ansvar og myndighet*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Viktig prinsipielt å sikre rettssikkerhet, likebehandling og forutsigbarhet	Aust-Agder
Viktig å samordne og avklare de overordna, større utredningene som har betydning for kulturminnevernet (kulturminneutvalget, planlovutvalget, oppgavefordelingsutvalget, ABM-meldinga)	Hedmark, Sør-Trøndelag, Fortidsminneforeningen, Nord-Trøndelag
Før gjennomføringen med myndighetsoverføring må rammer, kompetanse og ressurser være avklart	Finnmark, Vest-Agder, Sør-Trøndelag, Hordaland, Hedmark, Møre og Romsdal, Troms, DAM, Fortidsminneforeningen, Statens kulturminneråd, Nord-Trøndelag, Rogaland, Oppland, Sametinget
Urfolksperspektivet må integreres i prosessen gjennom en rolleavklaring mellom Sametinget og de ordinære forvaltningsnivåene	Sametinget
Evaluerings av regional kulturminneforvaltning fra 1990 før overføring av oppgaver	Buskerud

Legge til rette for bedre samhandling mellom forvaltning og private aktører	Vestfold, Oppland, Statens kulturminneråd
Plan- og bygningsloven bør forbedres slik at den bedre ivaretar kulturminnevernet. Kommunene må i mye større grad bruke/ utnytte plan- og bygningsloven (verneplaner, §25.6)	Hordaland, Møre og Romsdal, Buskerud, Fortidsminneforeningen, Troms, Hedmark, Nord-Trøndelag, Oppland
Ønsker en klar arbeidsdeling mellom forvaltningsnivåene, der kommunene får et oppgradert ansvar for kulturminnevernet etter plan- og bygningsloven, og fylkeskommunen får mer ansvar etter kulturminneloven	Akershus, Hedmark, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal, Fortidsminneforeningen, Troms, Vest-Agder, Nord-Trøndelag
Kvalitetssikring/kontrollmyndighet på regionalt nivå av kommunenes beslutninger	Sør-Trøndelag, Hordaland, Vest-Agder, Hordaland
Oppgavene løses best på laveste nivå, nær dem de gjelder, under forutsetning av tilstrekkelig faglig kompetanse – lokalt engasjement	Hedmark, Vest-Agder, Sogn og Fjordane, Buskerud, Østfold, Nordland, Aust-Agder, Vest-Agder, Troms, Statens kulturminneråd, Nord-Trøndelag, Vestfold, Rogaland, Oppland
Eiere av viktige kulturminner må få lik behandling, og må tilbys vegledning og kompetanse som står i forhold til de verdier de forvalter	Hedmark, Vestfold, Oppland, Statens kulturminneråd, Fortidsminneforeningen
En selvstendig regional kulturminnepolitikk bør utvikles ut fra regionens særtrekk og ut fra regionale politiske prioriteringer	Vestfold, Sametinget

- *hvilke oppgaver etter kulturminneloven som bør overføres til kommunesektoren*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Ikke legge forvaltning av kulturminneloven til lokalt nivå, pga konflikt med utbyggingsinteresser og mangel på kompetanse	Sør-Trøndelag, Hordaland, Møre og Romsdal, Buskerud, Fortidsminneforeningen, Akershus, Nord-Trøndelag
Skjøtsel og vedlikehold av kulturminner (inkl. fartøyvern og automatisk freda) under forutsetning av at det finnes gode skjøtelsplaner og at arbeidet følges opp faglig. Formidling og kontrolltiltak	Møre og Romsdal, Buskerud, DAM, Sogn og Fjordane, Hordaland, Østfold, Nordland, Aust-Agder, Troms, Nord-Trøndelag
Dersom kulturminneloven skal forvaltes av kommunene, er det naturlig at dispensasjoner og klagesaksbehandling foregår i fylket. Dette vil medføre omfattende støtteoppgaver for regionalt nivå	Hordaland, Hedmark, Nord-Trøndelag
Dispensasjon i forhold til vedtaksfredete kulturminner (§15) dersom tilstrekkelig fagkompetanse og klare retningslinjer, og det er mindre tiltak som ikke endrer fredningsformålet	Troms
Større del av forvaltningen av vedtaksfredete områder, bygg og anlegg til fylkeskommunen.	Akershus, Hedmark, Vest-Agder, Sør-Trøndelag
Fylkeskommunen ønsker ikke formell myndighet til å avgjøre i konflikt/disp.saker, en fordel at disse behandles sentralt pga likebehandling og at faglige	Nordland, Aust-Agder

synspunkt blir vektlagt og tydelige	
Forvaltning av kirker og kirkegårder bør vurderes overført til fylkeskommunene	Møre og Romsdal, Aust-Agder
Registrering, utgravning og frigivningsmyndighet innen arkeologi bør fortsatt ligge til landsdelsmuseene pga. svært ulik lovpraktisering, og det blir mer effektiv saksbehandling	DAM, Sør-Trøndelag
Registrering, kartlegging, verdifastsetting, prioritering for å øke forutsigbarheten i kulturminnevernet, kan delegeres til kommunene under forutsetning av at de får nødvendig kompetanse. Da må kapasiteten på arkeologisiden, ventetiden for undersøkelser og frigivning må forkortes, og det må avsettes mer tid til overordnet arbeid.	Sør-Trøndelag
Begrensa myndighet til å gjøre inngrep i automatisk freda kulturminner kombinert med å gjennomføre mindre utgravninger og sikring av kilder bør vurderes overført til fylkeskommunene	Møre og Romsdal, Vest-Agder, Aust-Agder
Fredning etter §§19 og 20, registrering (ikke prøvestikking!) av automatisk freda kulturminner, fastsette utvida sikringssone	Troms
Vedtak om midlertidig fredning, myndighet til å kreve ulovlige tiltak fjerna, pålegg om istandsetting av freda bygg kan vurderes overført til kommunene	Møre og Romsdal, Aust-Agder, Troms
Oppgaver vedr. landskap/kulturlandskap bør vurderes lagt til kommunene, de har allerede i dag et ansvar gjennom arealplanlegging	Nord-Trøndelag

- *hva kommunene, fylkeskommunene og deres samarbeidspartnere kan gjøre for å få avklart hva som er nasjonale, regionale og lokale kulturminneinteresser*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Avklaring gjennom gode planprosesser som starter lokalt og ender opp nasjonalt (nedenfra og opp), som rulleres. Lokale prosesser finner fram til lokale kulturminner, regionalt nivå hvilke som er av regional interesse, nasjonalt nivå avgjør hva som har nasjonal interesse.	Møre og Romsdal, Hedmark, Akershus, Finnmark, Østfold, Hordaland, Buskerud, Oppland
Det foreligger alt en ryddig arbeidsdeling mellom forvaltningsnivåene ang. disse verdiene, men det er kapasitetsproblemer som gjør at ikke alt fungerer godt nok. Dette kan ikke bedres uten økte ressurser, og en myndighetsoverføring vil ikke i seg selv løse noen problemer	Sør-Trøndelag, Troms
Kommunene bruker ikke begrepet <i>kulturminner av lokal karakter</i> og ignorerer disse i arealplanleggingen – signal om kulturminner av liten verdi. Annen inndeling av kulturminner mer operativt	Aust-Agder
Nasjonale, regionale og lokale interesser må ivaretas på riktig politisk nivå, politisk kompetanse er kvalitetssikret gjennom lovverk og konstitusjon	Nord-Trøndelag

Kulturminnene må gjøres til en lokal verdi	Rogaland, Oppland
Krever en registersituasjon og registreringsinnsats som er mye bedre enn dagens og en jevnlig, faglig krevende oppjustering	Nordland

- *hva kommunesektoren trenger for å få en større grad av forutsigbarhet i forvaltningen av nasjonale kulturminneinteresser*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Ensartet praksis fra kommune til kommune, i dag er det for store forskjeller i forvaltningspraksisen	Østfold, Hedmark, Buskerud
Det bør være organer som har ansvar og myndighet for å sikre likebehandling nasjonalt ut fra en vurdering basert på lokale og regionale forhold	Nordland
Kommune(del)planer, fylkes(del)planer og handlingsplaner for kulturminner	Østfold, Troms, Nordland, Buskerud, Fortidsminneforeningen, Møre og Romsdal, Akershus, Sør-Trøndelag, Hordaland, Nord-Trøndelag, Rogaland, Oppland
Ved at kulturminnevernet aktiviseres i kommuneplanprosessen vil en ved rullering få fram kunnskap og holdninger til kulturarven; en klassifiserer kulturminneelementene. Dette gir grunnlaget for den nødvendige forutsigbarheten i forvaltningen	Hordaland, Hedmark, Nord-Trøndelag, Oppland
At arbeidet med kulturminneregistrene intensiveres og gjøres lett tilgjengelig og oppdatert	Nordland, Hedmark, Fortidsminneforeningen

- *hva slags kompetanse kommunesektoren selv må ha som følge av nye oppgaver - type og omfang (minimumskompetanse) og hvordan denne best kan bygges opp og vedlikeholdes*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Regelmessige opplæring for administrasjon og politikere, alle kommuner trenger kompetanseheving innen kulturminnevern	Buskerud, Akershus, DAM, Møre og Romsdal, Hedmark, Sør-Trøndelag, Østfold, Aust-Agder, Oppland
1. KOMMUNESEKTOREN TRENGER ØKT KOMPETANSE PÅ SAMISK KULTURMINNEVERN	Sametinget
2. "ANSVARSPERSON" FOR KULTURMINNEVERN I KOMMUNEN	Fortidsminneforeningen, Møre og Romsdal
Kommunene må ha, eller må kunne hjelpe til med å skaffe, kvalifiserte handverkere	Hedmark, Troms, Nord-Trøndelag, Rogaland, Oppland
Fylkeskommunen må ha en bred	Akershus, Sør-Trøndelag, Hedmark, Oppland

kulturminnekompetanse	
Faglig kompetanse er helt nødvendig, både ang. kulturminner og bygningsvern, for å gjøre vedtak etter kulturminneloven. Minimumskompetanse er utdanning på hovedfags-/sivilarkitektsnivå i kulturminnerelaterte fag	Hordaland, Akershus, Østfold, Oppland
Kommunene må ha kompetanse (bl.a. bestillerkompetanse) på det / de felt de får oppgaver. Det er sannsynligvis kun de største kommunene som vil kunne skaffe seg den kompetansen selv, de øvrige må finne fellesløsninger/ kjøpe tjenester utenfra, søke støtte i fylket.	Vest-Agder, Finnmark, Østfold, Hedmark, Akershus, Nordland, Nordisk konservatorforbund-N, Nord-Trøndelag, Rogaland
Kommunene trenger kompetanse om kulturminner, behov for samordning	Buskerud, Vest-Agder, Hedmark, Vestfold
Spesielt teknisk sektor i kommunene trenger mer kompetanse, først og fremst innen plan- og byggesaksbehandling	Aust-Agder, Hordaland, Oppland
Interkommunalt samarbeid. Nettverksbygging	Finnmark, Fortidsminneforeningen, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal, Hedmark, Aust-Agder, Vestfold, Rogaland

- *hva slags kompetanse kommunesektoren trenger utenfra og hvordan denne best kan gjøres tilgjengelig for kommunesektoren*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Fylkeskommunen må få ressurser til å være støtteapparat for kommunene	Fortidsminneforeningen, Nordland, Vest-Agder, Hordaland, Sør-Trøndelag, Hedmark, Nord-Trøndelag, Vestfold, Rogaland
Museene som kunnskapsbanker, formidlingsinstitusjoner og sentra for handverkskompetanse	Fortidsminneforeningen, Buskerud, Østfold, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Vestfold, Hordaland, Sør-Trøndelag, Hedmark, Nordisk konservatorforbund-N, Nord-Trøndelag, Rogaland, Oppland
Høgskoleutdanning har en langsiktig effekt i forvaltningen	Akershus
Opplæring og vegledning fra regionalt nivå til kommunene	Buskerud, Akershus, Hordaland, Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag
Dersom kulturminneloven tillegges kommunene, trengs en mye mer omfattende opplæring i nasjonal regi	Akershus
Utvikling og styrking av konserveringsmiljøer og -kapasitet på fylkesnivå/regionalt nivå og nasjonalt nivå	Nordisk konservatorforbund-N

- *hvilke støttefunksjoner som må være på plass og hvilken rolle kommunene og fylkeskommunene kan spille for å etablere og vedlikeholde disse*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Oppdaterte, tilgjengelige og brukervennlige registre for alle innen kulturminneforvaltninga Dekkende og hensiktsmessige kartverk	Akershus, Vest-Agder, Hedmark, Buskerud, Finnmark, DAM, Møre og Romsdal, Fortidsminneforeningen, Troms, Østfold, Nord-Trøndelag, Rogaland, Oppland
Informasjons- og vegledningsmateriell	Østfold, Sør-Trøndelag, Oppland
Faglig støtte (teoretisk og praktisk) må hentes der den er å finne i ulike fagmiljøer, fylkeskommunen, museene og frivillige organisasjoner. Disse må ha en rådgivende rolle	Hordaland, Akershus, Fortidsminneforeningen, Oppland
Fylkeskommunale forvaltningsplaner for fredede bygg og anlegg	Buskerud, Sør-Trøndelag

- *hvordan dialogen mellom staten og kommunesektoren kan utvikles og tilrettelegges*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Styrke det regionale nivået, økonomi må følge ansvar og oppgaver	Alle
KOSTRA-systemet	Akershus
Bedre samarbeid mellom KD og MD	Rogaland
Regelmessige samlinger av kulturminnevernaktører på adm. og politisk nivå for å diskutere vernestrategier og myndighetsutøvelse	Buskerud, Akershus, Finnmark, Sogn og Fjordane, Troms, Møre og Romsdal, Rogaland, Oppland
Behov for statlige retningslinjer for bruk av innsigelse, statlige føringer om opprettelse av bevarings- og forvaltningsplaner for kulturminner	Buskerud, Troms, Østfold

- *forslaget til differensiert (tidsmessig og geografisk) gjennomføring; og kritiske faktorer knyttet til dette og tidsperspektivet*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Differensiert gjennomføring hensiktsmessig tilpasset kommunenes evne til å overta oppgavene - kompetanse ikke minst	Akershus, Hordaland, Fortidsminneforeningen, Østfold, Aust-Agder
Prøveordninger (representativitet når det gjelder størrelse, geografisk spredning, kulturminnekatogrier og endringspress). Evaluerings	Østfold, Finnmark, Hordaland

- *Situasjonen i de store byene er spesielt kompleks. Her står ofte nasjonale kulturminneverdier opp mot behovet for endring. Vi ønsker derfor særlig en vurdering av hvilke virkemidler det er spesielt behov for i de større byene for å kunne håndtere konflikter mellom vern og utvikling*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Fylkeskommunen ønsker en særlig vurdering av hvilke virkemidler det er spesielt behov for, for å kunne håndtere konflikter mellom vern og utvikling i de større byene	Hordaland
Fylkeskommunene har gitt uttrykk for at Ålesund, Tromsø, Fredrikstad, Bergen og Røros bør få utvida myndighet etter kulturminneloven	Møre og Romsdal, Troms, Østfold, Hordaland, Sør-Trøndelag

- *Kommentarer (der saksbehandlerene hos RA ikke har funnet et passende spørsmål)*

Omtale/begrunnelse	Høringsuttale
Kulturminnevernfeltet skal tillegges et eget politisk organ	Fortidsminneforeningen, Statens kulturminneråd
Kulturminnevernfeltet må være en statlig oppgave	Fortidsminneforeningen
Etablere alternative finansieringskilder (bl.a. kulturminnefondet)	Fortidsminneforeningen, Statens kulturminneråd
Øremerke statlige midler til kulturminneforvaltningen i kommunene	Nord-Trøndelag, Oppland, Sør-Trøndelag

Arkiv	: ☒
Avd. kopi/bok:	
Kopibok	:
Sirk.	:
Intern kopi	:
Saksb. kopi	:
Etap. av	: <i>Bj</i>
Svar på dok.nr.	: <i>Skrennet</i>

fylkeskommunene

Deres ref

Vår ref

2001/2255-6 K/kla

Ark:

Dato

- 3. 09. 2001

Økt satsing på kulturminneforvaltning i kommunesektoren - oversendelse av drøftingsgrunnlag

Vi viser til vårt brev av 26. juni 2001 hvor vi inviterer fylkene til å være med å drøfte og komme med innspill til hvilke oppgaver, ansvar og myndighet fylkeskommunene og kommunene bør ha i fremtiden innenfor kulturminnefeltet. Som varslet, sender vi med dette ut et grunnlag for drøftinger og innspill.

Regjeringen ønsker å gi kommunesektoren mer ansvar og større handlingsrom innenfor miljøvernpolitikken, som en del av arbeidet med å modernisere offentlig forvaltning og styrke lokaldemokratiet.

Miljøverndepartementet ønsker tilbakemeldinger på hvilke oppgaver, etter kulturminneloven, som bør overføres til kommunesektoren og hva slags kompetanse og støttefunksjoner kommunesektoren trenger for å utføre disse oppgavene. Dette er bakgrunnen for at vi i brevet av 26. juni i år inviterte fylkeskommunene til, i samråd med kommunene, organisasjonene, museene og andre, å holde et seminar og komme med innspill til departementet innen 15. november.

Innspillene fra fylkene vil danne grunnlaget for det videre arbeidet i departementet når det gjelder å finne frem til hvilke oppgaver som bør overføres til kommunesektoren. Et forslag til oppgavefordeling vil deretter bli drøftet med Kommunenes Sentralforbund.

Den første overføringen av oppgaver, ansvar og myndighet vil kunne starte allerede i 2002. Tiltak for kompetanseutvikling vil også kunne iverksettes fra 2002. Kulturminneutvalget legger frem sin innstilling i desember i år, og denne vil bli sendt på høring i kommunesektoren våren 2002. Drøftingene som skjer i fylkene nå i høst, vil også gi grunnlag for en senere behandling av innstillingen. Miljøverndepartementet vil koordinere arbeidet med

å overføre oppgaver og følge opp Kulturminneutvalgets innstilling.

Drøftingsmaterialet som følger med dette brevet, kan fylkene benytte som grunnlag for sine innspill. Materialet er utarbeidet av Miljøverndepartementet i samråd med Riksantikvaren og på grunnlag av diskusjoner i en arbeidsgruppe med representanter fra Kommunenes Sentralforbund, Miljøverndepartementet, Kulturdepartementet, Landbruksdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kulturvernets fellesorganisasjon og Riksantikvaren. Det tar for seg det rammeverket Miljøverndepartementet så langt bygger sine vurderinger av reformen på og drøfter ulike faglige problemer.

Det er et omfattende materiale og den enkelte bør lese det ut fra sitt behov og sin kjennskap til kulturminneforvaltningen. Særlig gjelder dette vedlegg 1, som drøfter nærmere hvilke ansvars- og myndighetsoppgaver etter kulturminneloven, som eventuelt kan overføres til kommunesektoren.

Miljøverndepartementet ønsker særlig at kommunesektoren kommer med tilbakemeldinger på:

- *hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en fremtidig fordeling av ansvar og myndighet*
- *hvilke oppgaver etter kulturminneloven som bør overføres til kommunesektoren*
- *hva kommunene, fylkeskommunene og deres samarbeidspartnere kan gjøre for å få avklart hva som er nasjonale, regionale og lokale kulturminneinteresser*
- *hva kommunesektoren trenger for å få en større grad av forutsigbarhet i forvaltningen av nasjonale kulturminneinteresser.*
- *hva slags kompetanse kommunesektoren selv må ha som følge av nye oppgaver - type og omfang (minimumskompetanse) og hvordan denne best kan bygges opp og vedlikeholdes,*
- *hva slags kompetanse kommunesektoren trenger utenfra og hvordan denne best kan gjøres tilgjengelig for kommunesektoren*
- *hvilke støttefunksjoner som må være på plass og hvilken rolle kommunene og fylkeskommunene kan spille for å etablere og vedlikeholde disse*
- *hvordan dialogen mellom staten og kommunesektoren kan utvikles og tilrettelegges*
- *forslaget til differensiert (tidsmessig og geografisk) gjennomføring; og kritiske faktorer knyttet til dette og tidsperspektivet*
- *Situasjonen i de store byene er spesielt kompleks. Her står ofte nasjonale kulturminneverdier opp mot behovet for endring. Vi ønsker derfor særlig en vurdering av hvilke virkemidler det er spesielt behov for i de større byene for å kunne håndtere konflikter mellom vern og utvikling*

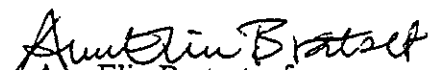
Samtidig vil vi be de fylkene som ønsker besøk fra departementet og Riksantikvaren som et ledd i dette arbeidet, om å melde tilbake hvilke datoer som kan være aktuelle, dersom dette ikke allerede er gjort. Miljøverndepartementet minner også om at vi kan bistå med inntil kr. 25 000 (kr. 35 000 i de tre nordligste fylkene) til regionale samlinger for å drøfte dette materialet og komme med innspill til departementet. Tilskuddsmidlene vil bli utbetalt på anmodning. Vi ber om å få tilsendt utbetalingsanmodning senest 1. desember i år.

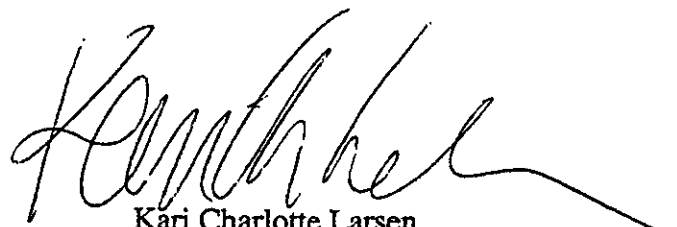
Ta kontakt med avdelingsdirektør Liv Hege Skagestad, tlf 22 24 59 55, e-mail:

lhs@md.dep.no, eller rådgiver Kari Charlotte Larsen, tlf 22 24 58 59, e-mail: kla@md.dep.no

for å avtale tidspunkt for møte med departementet og Riksantikvaren, eller dersom dere har andre spørsmål knyttet til dette materialet.

Med hilsen

Ann Elin Bratset e.f.
ekspedisjonssjef

Kari Charlotte Larsen
rådgiver

Kopi m/vedlegg:
Riksantikvaren
Kommunenes Sentralforbund
Kulturdepartementet
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Sametinget
KORG
Statens landbruksforvaltning
Norsk museumsutvikling
Landsdelsmuseene
NIKU

NOU

Norges offentlige utredninger 2002: 1

Fortid former framtid

Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

NOU

Norges offentlige utredninger 2002: 1

Fortid former framtid

Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Utredning fra kulturminneutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. april 1999.
Avgitt til Miljøverndepartementet 21. desember 2001.

Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning

Oslo 2002

Til Miljøverndepartementet

Kulturminneutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 9. april 1999 for å vurdere mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken. Utvalget legger med dette fram sin utredning.

Utvalgets mindretall, medlemmene Elin Schanche og Christian Sulheim har en særmerknad som er inntatt i sin helhet som kapittel 15. Disse medlemmene vil ikke tiltre anbefalingene fra utvalgets flertall.

Utvalgets flertall, medlemmene Knut Andresen, Tore Berntsen, Kristen Grieg Bjerke, Ove Magnus Bore, Thore Desserud, Anne Sigrid Hamran, Espen Hernes, Tor Kubberud, Sissel Rønbeck, Frode Sannum, Audhild Schanche, Elisabeth Seip, Kristian Skjølaas, Janne Wilberg og Tora Aasland viser til at særmerknaden ble lagt fram på utvalgets siste møte 17. desember 2001. Utvalgets flertall har derfor ikke hatt mulighet til å drøfte innholdet i særmerknaden.

Oslo, 21. desember 2001

Tora Aasland
leder

Thore Desserud, nestleder	Knut Andresen	Tore Berntsen
Kristen Grieg Bjerke	Ove Magnus Bore	Anne Sigrid Hamran
Espen Hernes	Tor Kubberud	Sissel Rønbeck
Frode Sannum	Audhild Schanche	Elin Schanche
Elisabeth Seip	Kristian Skjølaas	Christian Sulheim
Janne Wilberg		

Torbjørn Lange
Sekretariatsleder

Tonte Hegard
Faglig spesialrådgiver

Kristine Johansen
Rådgiver

Innhold

1	Sammendrag og hovedstrategier.	4.5	Stimulere til lokale initiativ	50
	Mandat, sammensetning, arbeid og rammevilkår	4.6	Oppsummering	53
1.1	Sammendrag	13	5	Eiere og rettighetshavere
1.2	Hovedstrategier for å nå målene i den nye kulturminnepolitikken	16	5.1	Avgrensning
1.3	Bakgrunn	16	5.2	Private eiere
1.4	Mandat	16	5.3	Større likeverd mellom eiere og den offentlige kulturminneforvaltningen
1.5	Sammensetning	17	5.3.1	Ansaret for den fysiske kulturarven bygger på større likeverd mellom eiernes rettigheter og plikter og den offentlige kulturminneforvaltningens oppgaver og myndighet
1.6	Utvalgets arbeid	17	5.3.2	Medvirkning og samarbeid
1.7	Utvalgets rammevilkår	18	5.3.3	Utredning av konsekvenser
1.7.1	Prosesser og prosjekter	18	5.3.4	Større kostnadsandel dekkes av staten
1.7.2	Prosessenes og prosjektenes betydning for utvalgets arbeid	21	5.3.5	Fredning som ikke griper inn i eksisterende bruk skjer erstatningsfritt
Del I	Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk	23	5.3.6	Kulturminnets alder er ikke eneste vilkår for automatisk å frede flere nye kategorier kulturminner og kulturmiljøer
2	Kulturminner og kulturmiljøer – hvilke verdier representerer de?	25	5.4	Andre tiltak i forhold til eiere
2.1	Hva er kulturminner og kulturmiljøer?	25	5.5	Samiske rettighetshavere og brukere
2.2	Hvilke verdier kan kulturminner og kulturmiljøer ha?	26	5.5.1	Reindrift og utmarksbruk: kulturminner, kulturmiljøer og tradisjonskunnskap
2.3	Ulik verdioppfatning – en utfordring	28	5.6	Staten som eier og forvalter av kulturminner og kulturmiljøer
2.4	Veien videre – partnerskap, samarbeid og forståelse	30	5.6.1	Avgrensning
3	Visjon, mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk	32	5.6.2	Dagens situasjon
3.1	Kort historikk	32	5.6.3	Kartlegging av staten som eiendomsforvalter
3.2	Vurdering av situasjonen i dag	32	5.6.4	Statens ansvar som eiendomsforvalter
3.3	Visjon, mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk	33	5.6.5	Statens generelle miljøansvar
3.4	På hvilke hovedområder er det særlig behov for en fornyelse av kulturminnepolitikken?	37	5.7	Kommunens økonomiske ansvar for kirker
Del II	Forslag til tiltak	45	5.8	Oppsummering
4	Kulturminner og kulturmiljøer som fellesskapsverdier i et lokalsamfunn	47	6	Frivillig arbeid
4.1	Lokalsamfunnet – en aktiv medspiller	47	6.1	Avgrensning
4.2	Et lokalsamfunns forvaltning av kulturminneverdier	47	6.2	Gjeldende statlig politikk overfor frivillige organisasjoner
4.3	Tilrettelegging og bruk av kulturminner og kulturmiljøer	47	6.3	Frivillige organisasjoners innsats ..
4.4	Lokalsamfunnet og den offentlige kulturminneforvaltningen	49	6.4	Frivillig arbeid fortsatt viktig i kulturminnepolitikken

6.5	Samspeilet mellom frivillige organisasjoner og offentlige instanser, og organisasjonene imellom	74	10	Organisering av den offentlige kulturminneforvaltningen	106
6.6	Økte midler til frivillig arbeid	76	10.1	Generelt om dagens offentlige kulturminneforvaltning	106
6.7	Oppsummering	79	10.2	Kommunen	106
7	Museene i kulturminnearbeidet ..	80	10.3	Fylkeskommunen	107
7.1	Museene og kulturminnefeltet – viktige felles mål	80	10.4	Sametinget	108
7.2	Museenes rolle i dag og deres kompetanse	80	10.5	De arkeologiske landsdelsmuseene og sjøfartsmuseene	109
7.3	Det nye museumslandskapet	81	10.6	Riksantikvaren – Direktoratet for kulturminneforvaltning	110
7.4	ABM-utvikling	81	10.7	Departementalt samarbeid	111
7.5	Samarbeidet mellom de to sektorene	81	10.8	Statens kulturminneråd	111
7.6	Museenes kulturhistoriske bygninger	84	10.9	Oppsummering	112
7.7	Oppsummering	85	11	Kunnskap, forskning og kunnskapsspredning	113
8	Juridiske virkemidler	86	11.1	Kunnskap som grunnlag for interesse, engasjement og aktivitet ..	113
8.1	Kulturminnelovens plassering i lovverket	86	11.2	Skolen	113
8.2	Behov for en ny kulturminnelov ...	87	11.3	Håndverkets betydning	114
8.3	Vurdering av forslagene i Ot.prp. nr. 50 (1998–99)	87	11.3.1	Utdanningssituasjonen for håndverkere	116
8.4	Styrking av kulturminneaspektet i plan- og bygningsloven	89	11.3.2	Godkjenningsordning	116
8.5	Samordning mellom kulturminneloven og plan- og bygningsloven ...	93	11.3.3	Etterspørsel og rekruttering innenfor bygningshåndverk	116
8.6	Plan- og bygningslovens bestemmelse om bevaringsregulering	95	11.4	Utdanning av konservatorer	117
8.7	Oppsummering	96	11.5	Kompetansemiljøer – sentre og nettverk for konservering og håndverk	118
9	Styrking av de økonomiske virkemidlene	97	11.6	Kulturminnerelatert utdanning	120
9.1	Gode økonomiske rammevilkår for kulturminner og kulturmiljøer er samfunnsøkonomisk lønnsomt	97	11.6.1	Kulturminnerelatert undervisning ved universiteter og høyskoler	120
9.2	Behov for å styrke de økonomiske virkemidlene	98	11.6.2	Riksantikvarens utvikling av videreutdanningstilbud	121
9.2.1	Styrking av økonomiske støtteordninger	99	11.6.3	Utdanningstilbudene ved universitetene og høyskolene	121
9.2.2	Kulturminnefond	100	11.7	Forskning og utredning som grunnlag for ny kunnskap i den daglige forvaltning	122
9.3	Skatte- og avgiftssystemet	101	11.8	Forskning omkring kulturminner og kulturmiljøer i regi av Norges forskningsråd	124
9.3.1	Vurdering av statens holdning til særbestemmelser	101	11.9	Oppsummering	126
9.3.2	Særregler for fredete og bevaringsregulerte kulturminner og kulturmiljøer	102	12	Registre og miljøovervåking	127
9.4	Oppsummering	104	12.1	Registre og miljøovervåking – muligheter i en ikt-tid	127
			12.2	Dagens registersituasjon	128
			12.3	Målsettinger for registrene	129
			12.4	Miljøovervåking	130
			12.5	Retten til miljøinformasjon	131
			12.6	Oppsummering	132

13	Internasjonalt samarbeid på kulturminnefeltet generelt og utviklingssamarbeid spesielt ...	133
13.1	Internasjonalt samarbeid	133
13.1.1	Nordisk samarbeid	133
13.1.2	Europeisk samarbeid	134
13.1.3	Globalt samarbeid	136
13.2	Samarbeidsområder som bør styrkes	137
13.3	Miljørettet utviklingssamarbeid ...	139
13.3.1	Gjeldende politikk	139
13.3.2	Fagsentre på miljøfeltet	140
13.3.3	Offentlige aktører med ansvar for kulturminnerettet utviklings-samarbeid	141
13.3.4	Status for det kulturminnerettede utviklingssamarbeidet	142
13.3.5	Styrke utviklingssamarbeidet	143
13.4	Oppsummering	146
14	Økonomiske og administrative konsekvenser	147
14.1	Generelt om økonomiske og administrative konsekvenser	147
14.2	Økonomiske og administrative konsekvenser av enkeltforslag	148
15	Særmerknad fra utvalgs-medlemmene Elin Schanche og Christian Sulheim	152

Vedlegg

1	Utdyping av de enkelte punkter i mandatet til kulturminneutvalget ..	158
2	Utviklingen av den offentlige kulturminneforvaltningen og lovgrunnlaget	162
3	Dagens overordnede rammer, internasjonale konvensjoner, lovverk og organisering på kulturminnefeltet	171
4	Tilstanden til ulike kategorier kulturminner og kulturmiljøer	192
5	Ressurssituasjonen på kulturminnefeltet – tilskuddsmidler og bemanningssituasjonen	200
6	Hovedpunkter i evalueringen «Kulturminneforvaltningens organisering og oppgaveløsning – en undersøkelse i Hedmark, Rogaland og Troms»	202
7	Hovedpunkter i evalueringen «Nærings- og samfunnsmessige konsekvenser av kulturminne-loven»	204
8	Noen sentrale begreper	206

Figuroversikt

Figur 2.1	Formidling av kulturminner der de ligger i sitt opprinnelige miljø, gir en egen dimensjon til fortellingen om fortiden. Gravhaug på Gile, Østre Toten.	27	Figur 3.7	Et kulturmiljø består av mange elementer som til sammen utgjør en helhet. Havrå, Osterøy, var det første kulturmiljøet som ble fredet i Norge.	39
Figur 2.2	Rosendal – et område der kultur-, natur- og landskapsverdiene har gitt grunnlag for forslag om nasjonalpark og fredning av kulturmiljø. Landskapet er med på listen over verdifulle kulturlandskap, og vassdraget er varig vernet.	29	Figur 3.8	Den europeiske landskapskonvensjon vil kunne influere på forvaltningen av landskapsverdiene. Det er viktig å sikre det historiske perspektivet på landskapets utvikling. I Fjærlandsfjorden i Sogn og Fjordane er bruken av naturgrunnlaget fra fjord til fjell godt synlig.	40
Figur 3.1	Mangfoldet i kulturarven. Bro på Hardangervidda og Oslo sett fra Ekebergåsen	34	Figur 3.9	Det er sjelden det i Norge foretas arkeologiske utgravninger av kulturminner som ikke er automatisk fredet. En av de få, er undersøkelsen av Tukthuskirkegården i Oslo der det var en kirkegård fra 1740-årene til 1830-årene. Utgravningsfeltet er nå bebygd med det nye Politidirektoratet.	41
Figur 3.2	Skogeiere og skogtakstmenn lærer om kulturminner og kulturmiljøer. Her studerer de en dyregrav som er en type kulturminne man ofte finner i skogen – når man vet hvordan de ser ut.	35	Figur 3.10	Kystens kulturhistorie fins både over og under vann. Å undersøke et kulturminne under vann, stiller spesielle krav blant annet til dokumentasjonsmetoder og praktisk gjennomføring. Spersøyvraket utenfor Hitra er et kravellbygd fartøy fra ca. 1870.	42
Figur 3.3	Samspillet mellom naturgrunnlaget og menneskers liv og virke er ofte lettere å lese i marginale områder. Seteranlegget Vålåskaret i Meldal har sannsynligvis en gang gått over til fast bosetting som følge av befolkningsøkning. Men kornmodningen var ikke årvisst og jorda myrlendt og frostbar. Anlegget gikk derfor tilbake til seterbruk på 1700-tallet.	35	Figur 3.11	I samtiden skapes kulturminner som er med på å prege framtiden. .	42
Figur 3.4	Frivillig arbeid har mye å si for forvaltningen av kulturminner og kulturmiljøer. Innsatsen har blant annet hatt stor betydning i fartøyvernet.	36	Figur 3.12	Vega, et nordnorsk skjærgårdslandskap, er et aktuelt område for nominasjon til verdensarvlisten. .	43
Figur 3.5	Vedlikehold av bygninger som ikke lenger er i bruk, er kostbart. Et kulturminnefond vil kunne bidra med midler til å sette i stand kulturminner og kulturmiljøer som ikke er fredet etter kulturminneloven. Fra Hamningberg i Båtsfjord.	37	Figur 4.1	Kulturminneåret 1997	48
Figur 3.6	Kunnskap om mennesker og samfunn i forhistorien øker hele tiden takket være utgravninger og forskning. Spor etter hus fra jernalderen undersøkes på Veien ved Hønefoss.	38	Figur 4.2	Faksimile av heftet «Fotefar mot Nord – Bergbildene på Leiknes» .	49
			Figur 4.3	Bruk av stedenes egenart, kulturhistorie og estetiske kvaliteter bidrar til et variert bymiljø. Grønland i Oslo.	50
			Figur 4.4	Borgund stavkirke	52
			Figur 5.1	Det anbefales at merutgifter til vedlikehold og istandsetting av bygninger må dekkes av det offentlige. På Uppigard-Homme i Valle kommune blir et torvtaket på et middelalderloft satt i stand på gammelt vis.	55

Figur 5.2	Å formidle det man finner mens man graver, stimulerer til interesse for kulturarven i lokalsamfunnet. Arkeologisk museum i Stavanger holder åpen dag på sitt utgravningsfelt	59	Figur 7.3	Vedlikehold og istandsetting av kulturhistoriske bygninger krever store ressurser som museene ikke alltid har. Midler må tilføres museumssektoren slik at bygningene får et tilfredsstillende vedlikeholds nivå	84
Figur 5.3	Galaniitu, et innlandssamisk gårdsbruk i Kautokeino. Gården representerer en næringstilpassing basert på husdyrhold, utmarks-næringer og samarbeidsrelasjoner med reindrifta. Den fungerte i tillegg som fjellstue.	61	Figur 8.1	På Svalbard har Norge forvaltningsansvaret for en internasjonal kulturarv. I 2001 ble det vedtatt en samlet miljølov der kulturminner og kulturmiljøer ses som del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Bygningen på Kapp Lee stammer fra den svensk-russiske ekspedisjonen som i 1899–1902 skulle kartlegge jordklodens eksakte størrelse og krumning.	86
Figur 5.4	Hornansamling på en reindriftsamisk vinterboplass fra forrige århundre i Kautokeino. Fra gammelt av har horn og bein hatt en spesiell betydning og skulle ikke behandles skjodesløst.	62	Figur 8.2	Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på de nasjonale minoritetenes kulturminner. Skogfinnenes boplasser i Hedmark er blant disse kulturminner. Kvåho, Kongsvinger.	87
Figur 5.5	Torås fort på Tjøme ble anlagt 1939 som del av Oslofjordens befestning. Deler av fortområdet driftes i dag av kommunen og brukes som friluftsområde for befolkningen.	65	Figur 8.3	I Nord-Troms og Finnmark gikk svært mange bygninger tapt under andre verdenskrig, og for befolkning her knytter det seg store kulturhistoriske verdier til de bygninger som står igjen. Den kvenske bygda Skallelv er et kulturmiljø med mange bygninger eldre enn 1945.	89
Figur 5.6	Telegrafbygningen fra 1927 ved Byparken er et karakteristisk element i bybildet i Bergen. Bygningen ble i 1997 solgt fra staten til et privat selskap.	66	Figur 8.4	At reguleringsbestemmelser er klare og entydige, og at de følges av både eiere og kommune, er viktig for å unngå endringer innenfor bevaringsregulerte områder.	90
Figur 5.7	Skoger gamle kirke i Drammen hadde stort behov for vedlikehold. Med råte i gulv og tak og hussopp i treverket, måtte det omfattende restaureringsarbeider til. Kommunen tok økonomisk ansvar og bygningen er nå satt i stand.	70	Figur 8.5	Gjennom godkjenning av arealplan kan det gis dispensasjon fra automatisk fredning av kulturminner. I 2001 ble det gjennomført en arkeologisk utgraving på Svinesund i forbindelse med ny E6. 94	
Figur 6.1	Restaureringen av Sinjarheim i Aurlandsdalen har vært utført som dugnad satt i gang av Fortidsminneforeningen. Både bygninger og kulturmark bidrar til å oppleve dalføret i et historisk perspektiv.	77	Figur 9.1	Den øverste kurven viser utviklingen dersom intet vedlikehold utføres. Den nederste kurven viser utvikling med dagens innsatsnivå.	98
Figur 6.2	For et levedyktig og mangfoldig frivillig arbeid, vil økt offentlig driftsstøtte stimulere til økt innsats. På Øvre Øy i Vågå har internasjonale dugnadsgjenger arbeidet med restaurering i flere år.	78	Figur 9.2	Beregningene i denne figuren illustrerer en metode for å dokumentere samfunnsøkonomiske kostnader av vedlikeholdspraksis. Tallene er ikke fasit. Datagrunnlaget	
Figur 7.1	Museene forteller historier som engasjerer også de minste blant oss.	83			
Figur 7.2	Tater Millas hus i Våler, et kulturminne med stor symbolverdi for taterne i området.	83			

- er basert på faktiske tall, dvs. at normalt vedlikehold er på 55 mill. kroner og at normalbehovet for kompetanse er på 81,4 årsverk. Kurven for svingninger er basert på faktiske behov, men ikke på faktiske investeringer 99
- Figur 9.3 Fredete kulturmiljøer har behov for ytterligere tilskuddsmidler, blant annet til skjøtsel. Neiden i Sør-Varanger var det andre kulturmiljøet som ble fredet i Norge. 100
- Figur 9.4 Vedlikehold og istandsetting av fredete bygninger kan kreve spesiell håndverkerkompetanse og kostbare materialer. Skatte- og avgiftsfritak kan være stimulerende incitamenter for eiere av fredete bygninger. Store Løken gård i Løten. 103
- Figur 9.5 Det anbefales at forskning bør være unntatt fra merverdiavgift. Gamle skjeletter og skjelettdeler gir ny viten om menneskers liv og virke fra flere tusen år til bake. .. 104
- Figur 10.1 Ceaveccageaøge/Mortensnes kulturminneområde i Unjárgga gielda/Nesseby kommune, et kulturmiljø med spor fra eldre steinalder til 1800-tallet. Forvaltningsansvaret for området er høsten 2001 overført fra fylkeskommunen til Sametinget. 108
- Figur 10.2 Hvem som undersøker hva arkeologisk, bestemmes gjennom forskrifter til kulturminneloven. Det anbefales at dagens klare ansvarsdeling mykes opp slik at det blir kompetanse og kvalitet som avgjør hvem som kan få grave, for eksempel i Erkebisppegården i Trondheim. 110
- Figur 11.1 Å oppleve på kroppen hvordan det var å bo i fortiden, pirrer nysgjerrigheten hos mange. I Forsand er flere hus fra bronsealderen rekonstruert og brukes blant annet i skolens undervisning. 114
- Figur 11.2 Gammel håndverkerkunnskap videreføres gjennom kurs og annen utdanning. Uppigard Homme i Valle får ny never og torv på taket. 116
- Figur 11.3 Konservering av hulemalerier er et relativt nytt fagområde i Norge. Nye innskrifter må fjernes slik at det originale maleriet kommer til sin rett i Helvete i Trenyken, Røst. 118
- Figur 11.4 Pollenanalyser forteller om tidligere tiders klima og vegetasjon. Uttak av pollenprøver tas ofte i myr eller fuktige områder der pollenstøv som er fanget opp, konserveres i lang tid. 123
- Figur 12.1 Pilegrimsleden over Dovre går forbi gamle vandringsmerker. Kulturminneregistrene bør inneholde opplysninger om ulike kulturminner, hvor de fins og hva slags funksjon de har hatt. .. 127
- Figur 13.1 Det nordiske samarbeidet gir nye perspektiver til diskusjoner omkring forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer. Med bakgrunn i de like utfordringer og muligheter, men óg de ulikheter som fins i de nordiske landenes kulturarv og forvaltningssystemer, er nye tanker utvekslet på tvers av landegrensene. Landskap på Tjørnuvik nordvest på Streymoy, Færøyene. 138
- Figur 13.2 I Domboshawa i Zimbabwe har NIKU og National Museums and Monuments of Zimbabwe samarbeidet om bevaring av bergkunst. Her testes fjerning av malt grafitti på bergmalerier. 142
- Figur 13.3 Et besøkssenter for turister er bygd i Domboshawa i Zimbabwe. Her får tilreisende informasjon om både afrikansk forhistorie og det lokale kulturmiljøet. 143
- Figur 14.1 Ressursbehov ved ulike alternativer. 147

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Holdninger til kulturminner ...	28	Boks 9.4	Innst. S. nr. 160 (1994–95)	
Boks 2.2	Eksempel på interessekonflikt .	29		Støtteordningene for eiere av	
Boks 4.1	Kulturminneåret 1997	48		fredete bygninger	102
Boks 4.2	Fotefar mot nord	49	Boks 11.1	Norsk handverksutvikling	115
Boks 4.3	Kulturmiljø og byutvikling	50	Boks 11.2	«Styrkelse af det gode hånd-	
Boks 4.4	Barn og unge som medspillere			værk» – en dansk visjon til	
	i samfunnsplanlegging	51		inspirasjon	117
Boks 4.5	Borgund stavkirke – en kulturell		Boks 11.3	To nordiske eksempler på	
	hjørnesteinsbedrift i Lærdal			kompetansemiljøer	119
	kommune	52	Boks 11.4	Spesielle undervisningstilbud	
Boks 5.1	Forvaltning av arkeologiske			ved universitetene i dag	120
	kulturminner i Sverige	58	Boks 11.5	Definisjoner av forskning	
Boks 5.2	Forvaltning av arkeologiske			og utvikling	122
	kulturminner i Danmark	59	Boks 11.6	Kunnskap og kompetanse når	
Boks 5.3	Evaluering av åtte, første-			det gjelder skjøtsel av landskap	124
	generasjons sektorvise		Boks 11.7	Landskap i endring	
	miljøhandlingsplaner	69		– Bruk og forvaltning av	
Boks 6.1	Tre grunnsyn for statens			kulturmiljø og naturressurser .	125
	politikk overfor frivillige		Boks 12.1	Tilgjengelige registre over	
	organisasjoner	73		kulturminner i Norge	128
Boks 6.2	Landsomfattende frivillige		Boks 12.2	Tilstandsovervåking og	
	organisasjoner på kulturminne-			resultatkontroll i jordbrukets	
	og kulturvernfeltet	75		landskap (3Q)	130
Boks 6.3	Hva de frivillige organisasjoner		Boks 13.1	Regionalt samarbeid om	
	på kulturminne- og kultur-			kulturarven i Europa	135
	vernfeltet vektlegger i sitt arbeid	76	Boks 13.2	Utenriksdepartementets	
Boks 6.4	Driftstilskudd til sentrale			«Strategi for miljørettet bistand»	140
	organisasjoner på kulturminne-		Boks 13.3	Turisme og bevaring av	
	og kulturvernfeltet	78		kulturminner	144
Boks 7.1	Kulturdepartementets				
	miljøhandlingsplan 2001–2004 .	82	Vedlegg		
Boks 7.2	Samarbeid om natur-kultur-		Boks 3.1	Grunnlovens bestemmelser om	
	dimensjonen og kulturlandskap			miljøvern og samiske interesser	175
	i museene	84	Boks 3.2	Utleie av bygg	186
Boks 9.1	Gapet mellom behov og		Boks 4.1	Flesteparten av stavkirkene har	
	tilgjengelige midler	99		alvorlige skader eller mangler .	195
Boks 9.2	Heritage Lottery Fund,		Boks 4.2	Systematisk vurdering av	
	Storbritannia	101		tilstanden til fredete bygninger	
Boks 9.3	RealDanmark Fonden	101		og anlegg	196
			Boks 4.3	Vedlikeholdssituasjonen for	
				kommunale bygninger	197

Kapittel 1

Sammendrag og hovedstrategier. Mandat, sammensetning, arbeid og rammevilkår

1.1 Sammendrag

Bakgrunnen for oppnevningen av kulturminneutvalget var Stortingets behandling våren 1998 av St.meld. nr. 58 (1996–97) *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida*. Stortingsflertallet la til grunn at dagens kulturminnepolitikk ikke var tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner. De mente det var behov for en grundig vurdering av mål, strategier og virkemidler. Det ble lagt vekt på at kulturminnepolitikken bør utøves i et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og private interesser.

I sitt mandat ble utvalget bedt om å vurdere videreutvikling av kulturminnepolitikken, med særlig vekt på:

- perspektivet på kulturminner som ressurs for samfunnet
- vern og forvaltning av fredete og bevaringsverdige kulturminner
- eieres rolle og situasjon
- kommunenes og organisasjonenes rolle i kulturminnearbeid
- nettverksbygging
- staten som eier
- organiseringen av kulturminneforvaltningen på fylkesnivå, herunder også samisk kulturminneforvaltning
- internasjonalt kulturminnesamarbeid, med spesiell vekt på utviklingssamarbeid

Utvalgets flertall har i utredningen både lagt vekt på å vurdere kulturminner og kulturmiljøer som ressurser i seg selv, og å se kulturminnene og kulturminnepolitikken som ledd i en større samfunnsmessig sammenheng.

Utredningen er delt i to hoveddeler:

Del I: Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk

Del II: Forslag til tiltak

I vedleggene 2–5 beskrives dagens situasjon når det gjelder overordnede rammer i kulturminnepolitikken, tilstanden til ulike kategorier kulturminner og kulturmiljøer, ressurs situasjonen, og

det gis en historisk oversikt over utviklingen av den offentlige kulturminneforvaltningen.

Avslutningsvis i hvert kapittel i del II er anbefalingene til utvalgets flertall til angjeldende kapittel oppsummert. I dette sammendraget gis det derfor bare en kort omtale av hva som behandles i de enkelte kapitlene.

Utvalgets mindretall, utvalgsmedlemmene Elin Schanche og Christian Sulheim, har en særmerknad som er inntatt i sin helhet som kapittel 15, og disse medlemmene vil ikke tiltre anbefalingene fra utvalgets flertall.

I *kapittel 1* presenteres 10 hovedstrategier fra utvalgets flertall, samt mandat, sammensetning og rammevilkårene for utvalgets arbeid.

I *kapittel 2* framheves verdier som knytter seg til kulturminner og kulturmiljøer. Hva kan kulturminner og kulturmiljøer fortelle, hvor befinner de seg i hverdagslandskapet og hvordan kan de samme kulturminner eller kulturmiljøer gi forskjellige opplevelser og kunnskap til ulike personer.

Det legges vekt på at forskjellige mennesker og grupper i samfunnet måler verdier etter ulike skalaer, fordi de ofte har ulike interesser og forskjellig verdisyn. Ikke alle har de samme mulighetene til å bli hørt i den offentlige debatten, eller til å få gjennomslag for sine synspunkter eller interesser. Det underbygges hvorfor det er viktig at kulturminnepolitikken må basere seg på et bredt perspektiv som tar hensyn til både det allmenne og det spesielle, og som sikrer et bredt og mangfoldig utvalg av kulturminner og kulturmiljøer.

Det ses også på hvilke utfordringer slike faktorer gir for utforming av framtidens kulturminnepolitikk.

I *kapittel 3* presenteres visjonen og målene til utvalgets flertall:

Visjonen for framtidens kulturminnepolitikk er «*Kulturminner og kulturmiljøer – kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping*». For å nå denne visjonen er det utarbeidet fem mål:

1. Kulturminner og kulturmiljøer viser et historisk, kulturelt og materielt mangfold.
2. Samvirket mellom mennesker og kulturminner skaper verdier, kunnskap og opplevelser.

3. Sammenhengen mellom natur og kulturminner stimulerer til bærekraftig ressursforvaltning.
4. Det er likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører.
5. De økonomiske rammene står i forhold til oppgavene.

Videre presenteres hovedstrategier og hovedområder som utvalgets flertall mener må legges til grunn for å nå visjonen og målene for en ny kulturminnepolitikk. Dette utdypes i tiltakskapitlene 4–13.

I *kapittel 4* beskrives kulturminner og kulturmiljøers betydning som verdier i lokalsamfunnene, der mennesker har sin tilhørighet. Kapitlet konkretiserer flere av de perspektiver som trekkes opp i verdikapitlet (kapittel 2), og det foreslås tiltak med sikte på å øke engasjementet for og gleden ved å ta vare på disse verdiene.

Det legges vekt på at lokalsamfunn må settes i stand til å være en pådriver og en påvirker med reell innflytelse på utforming og bruk av omgivelsene. Dette gjelder både i forbindelse med arealplanlegging og i tilrettelegging og formidling av kulturminneverdier. Betydningen av å bygge nettverk, som blant annet trekker inn frivillige organisasjoner og museer, trekkes også fram.

I *kapittel 5* gjennomgås situasjonen for private eiere av fredete kulturminner og kulturmiljøer og for samiske rettighetshavere og brukere. Videre ses det nærmere på statens rolle og ansvar i eierskap av eiere og forvaltere av kulturminner og kulturmiljøer, og på kommunenes økonomiske ansvar for kirker.

Ser man bort fra de automatisk fredete kulturminnene, er bare rundt 3000 vedtaksfredet etter kulturminneloven. Målet om å sikre et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer er derfor helt avhengig av at eiere flest tar ansvar gjennom daglig bruk, vedlikehold og skjøtsel.

Utvalgets flertall foreslår en rekke tiltak knyttet opp mot behovet for å utarbeide en ny kulturminnelov som skal gi større likeverd mellom eiere og den offentlige kulturminneforvaltningen. Det foreslås flere tiltak knyttet opp mot økonomi og kompensasjon for merutgifter. Behovet for styrking av de økonomiske virkemidlene utdypes nærmere i kapittel 9.

Situasjonen for samiske rettighetshavere og brukere beskrives og det foreslås tiltak knyttet til dokumentasjon av kulturminner og kulturlandskap og til forvaltning av reindriftas kulturlandskap.

Når det gjelder staten som eier og forvalter av kulturminner og kulturmiljøer, vektlegges betydningen av at staten går foran som et godt eksempel.

Behovet for å få utarbeidet en samlet politikk for statlig eierskap og eiendomsforvaltning understrekes.

Kirkene og kirkegårdene er viktige kulturminner, og kommunenes muligheter til å ivareta sine forpliktelser vil være avhengig både av rammevilkårene på kulturminnefeltet og av kommunens økonomi.

I *kapittel 6* er omtalen i stor grad konsentrert om frivillige organisasjoner, men vurderingene og forslagene gjelder alle former for frivillig arbeid. Frivillig innsats har alltid vært en sentral og viktig forutsetning for å kunne ta vare på kulturarven, både på kulturminnefeltet og i museer. Utvalgets flertall mener det må legges best mulig til rette for at de frivillige organisasjonene får arbeidsvilkår som stimulerer til kreativitet, engasjement og rekruttering. Frivillige organisasjoner omtales også i forbindelse med kulturminnerelatert utviklingsarbeid i kapittel 13.

I *kapittel 7* legges det vekt på at den offentlige kulturminneforvaltningen og museene begge arbeider med den materielle kulturarven og at det langt på vei ligger en felles ideologi til grunn for innsatsen i de to sektorene. Det er et stort og uutnyttet potensiale for et styrket samarbeid med museene, som utvalgets flertall mener bør tas i bruk i arbeidet med å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer. Museenes rolle som formidler, kunnskapsbank og møteplass trekkes fram spesielt, og situasjonen for museenes kulturhistoriske bygninger omtales. I kapittel 11 foreslås også en del felles tiltak mellom museene og den offentlige kulturminneforvaltningen når det gjelder konserverings- og håndverkertjenester, og overfor skolen.

I *kapittel 8* vurderes behovet for en egen særlov om kulturminner og kulturmiljøer. Det gis også en vurdering av plan- og bygningsloven som virkemiddel for å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer.

Utvalgets flertall mener det fortsatt er behov for en egen særlov for kulturminner og kulturmiljøer. Forholdet til plan- og bygningsloven og andre lover på miljøfeltet må ivaretas gjennom en god samordning mellom lovene. Det foreslås å utarbeide en ny kulturminnelov. Hvilke føringer som må ligge til grunn for et slikt arbeid framgår av kapittel 5.

I forhold til plan- og bygningsloven er planlovutvalget godt i gang med å revidere dagens lov. Kulturminneutvalgets flertall foreslår en rekke endringer som skal styrke plan- og bygningsloven som virkemiddel i arbeidet med å ta kulturhistoriske hensyn og legge vekt på kulturminner som ressurs. Blant annet legges det vekt på at eiere,

organisasjoner og lokalsamfunn må gis anledning til å delta mer aktivt i arbeidet med arealplaner. Forholdet til oppfølging av urfolk og nasjonale minoriteters rettigheter i plan- og bygningsloven er også vurdert. Flere av forslagene vil bli fulgt opp gjennom planlovutvalgets videre arbeid.

En presentasjon av gjeldende lovverk er gitt i vedlegg 3.

I *kapittel 9* ses dagens økonomiske støtteordninger i forhold til dokumenterte behov. Alle aktørene i kulturminneforvaltningen etterlyser bedre økonomiske ordninger. Tilskuddsmidler, kulturminnefond og særregler for kulturminner og kulturmiljøer i skatte- og avgiftsregelverket er de tre virkemidlene som i hovedsak skal bidra til den offentlige ressursinnsatsen på kulturminnefeltet.

Samlet skal disse virkemidlene bidra til at et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer blir tatt vare på. Utvalgets flertall foreslår at statlige tilskuddsordninger og skatte- og avgiftsreglene først og fremst skal benyttes til kulturminner og kulturmiljøer som er fredet eller bevaringsregulert. Et kulturminnefond, opprettet med statlige midler, skal fungere som et supplement til statlige tilskudd. Fondet skal ikke komme som en erstatning for det ansvaret staten har for fredete kulturminner og kulturmiljøer. Midler fra fondet skal stimulere til kulturminnetiltak og -aktiviteter regionalt og lokalt, og skal primært gå til kulturminner og kulturmiljøer som ikke er fredet etter kulturminneloven. Det foreslås også endringer i merverdiavgiftsloven og skatteloven for å lette situasjonen for eiere av fredete og bevaringsregulerte kulturminner og kulturmiljøer.

I kapitlet presenteres det dessuten ulike modeller som gir eksempler på at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å sikre gode økonomiske rammevilkår for forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer.

En presentasjon av dagens ressursituasjon på kulturminnefeltet er gitt i vedlegg 5.

I *kapittel 10* gjennomgås hovedtrekkene i oppgavefordelingen mellom de ulike forvaltningsnivåene. Utvalgets flertall mener det i dagens situasjon først og fremst er viktig å legge vekt på samordnet innsats og samarbeid. Det er ikke behov for noen nye og grunnleggende organisatoriske endringer innenfor den offentlige kulturminneforvaltningen. Det foreslås visse justeringer av oppgavefordelingen og ulike tiltak i forhold til bedre samordning og samarbeid. Behovet for bedre samordning mellom de departementene som har et ansvar for kulturarven, understrekes også.

Omtale av overordnede rammer for dagens kulturminnepolitikk og organisering er gitt i vedlegg 3.

I *kapittel 11* tas det utgangspunkt i at kunnskap er grunnleggende både for å kunne ta vare på kulturminner og kulturmiljøer, og for å skape interesse, engasjement og aktivitet rundt dem. Utvalgets flertall har konsentrert forslagene om tiltak overfor skolen, innenfor håndverkerutdanning og konservatorutdanning, og knyttet til kunnskapsoppbygging gjennom forsknings- og utredningsvirksomhet. Behovet for å etablere kompetansemiljøer for konservatortjenester og håndverkertjenester i hele landet er også gitt en egen vurdering.

En del av de tiltakene som foreslås i kapitlet er fellestilltak med museumssektoren. Kapitlet må derfor også ses i sammenheng med kapittel 8.

I *kapittel 12* vurderes behov når det gjelder registre og miljøovervåking på kulturminnefeltet. Gode opplysninger om hvilke kulturminner man har, hvor de er og hvilken tilstand de har er et viktig grunnlag for en god kulturminnepolitikk. Registerne og resultatene fra miljøovervåking skal gi bakgrunnsinformasjon for framtidige prioriteringer, knyttet både til arealforvaltning og til sikrings- og beredskapsarbeid. Det er derfor avgjørende at registerne utvikles og gjøres tilgjengelige for alle brukergrupper.

Kapitlet må ses i sammenheng med vedlegg 4 om registre og tilstanden til kulturminner og kulturmiljøer i dag.

I *kapittel 13* gjennomgås Norges internasjonale kulturminnesamarbeid, knyttet opp mot konvensjonene. Nærmere presentasjon av de konvensjonene Norge har ratifisert er gitt i vedlegg 3.

I andre delen av kapitlet er kulturminnerettet utviklingssamarbeid vurdert. Selv om de overordnede rammene på feltet er godt gjennomarbeidete og handlingsrettete, er aktivitetsnivået likevel beskjedent. Utvalgets flertall foreslår derfor en del tiltak for å styrke innsatsen både hjemme og ute. Det legges også vekt på at kulturminnerettet utviklingssamarbeid i større grad ses i sammenheng med det generelle utviklingssamarbeidet.

I *kapittel 14* gis en oversikt over økonomiske og administrative konsekvenser av anbefalingene til utvalgets flertall.

Kapittel 15 er en særmerknad fra utvalgets mindretall, utvalgsmedlemmene Elin Schanche og Christian Sulheim. Disse medlemmene vil ikke tiltre anbefalingene fra utvalgets flertall.

Det er mange grunner til det. For det første samsvarer ikke mandatet med hva som var Stortingets ønske om å få lagt et grunnlag for en kulturminnepolitikk som vil sikre vår felles kulturarv for

kommende generasjoner. Etter disse medlemmenes syn er ikke foreliggende utredning egnet til det.

Av mandatet fremgår det at utvalget ble bedt om å «*Foreta en vurdering av mål, strategier og virkemidler på kulturminnefeltet ...*». Dette kan vanskelig forstås på annen måte enn at regjeringen ønsker en grundig gjennomgang av kulturminneområdet med sikte på at det blir lagt et grunnlag for en framtidig kulturminnepolitikk.

Etter disse medlemmenes syn har ikke utvalget foretatt en slik grundig gjennomgang. Det er ikke utarbeidet et tilstrekkelig faglig grunnlag som det kan trekkes forsvarlige og godt begrunnede konklusjoner fra.

Disse medlemmene har forsøkt å vinne tilslutning for sine synspunkter uten å lykkes. Når det ikke har skjedd og det er et stort sprik mellom flertallets og disse medlemmenes synspunkter, finner disse medlemmene ikke å kunne slutte seg til de ulike tilrådingene fra utvalgets flertall. Disse medlemmene begrunner sitt standpunkt slik:

Forutsetningen for at man skal kunne danne seg et velbegrunnet syn er at det foretas en gjennomgang av premissene. Disse medlemmene sikter her til at det burde vært foretatt en omfattende evaluering av kulturminneområdet slik tilstanden er i dag med tilhørende utviklingstrekk. Disse medlemmene oppfatter det slik at utvalget er bedt om å gjøre denne jobben uten at det er blitt gjort.

1.2 Hovedstrategier for å nå målene i den nye kulturminnepolitikken

Med visjonen «*Kulturminner og kulturmiljøer – kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping*» og fem klart definerte mål, ønsker utvalgets flertall å legge grunnlaget for en kulturminnepolitikk som gir bedre vern og bedre bruk av mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer ved

- å legge vekt på kulturell variasjon og mangfold
- å gi muligheter for et differensiert vern og for regionale variasjoner
- å gi rom for åpne og fleksible verdivurderinger som tar hensyn til historiske, sosiale og kulturelle sammenhenger
- å legge økt vekt på formidling av og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer
- å legge vekt på prosesser med bred deltakelse og lokal forankring
- å rette større oppmerksomhet mot kulturminner og kulturmiljøer som kunnskaps- og oppvelsesressurser

- å legge vekt på miljømessige sammenhenger, inkludert sammenhengen mellom natur og kultur
- å legge til rette for en tilpassing mellom vernets formål og eieres, rettighetshaveres og brukeres interesser, inkludert videreføring og utvikling av næringsvirksomhet
- å foreta en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern, og
- å gjennomføre lovendringer og organisatoriske endringer for å oppnå dette

Utvalget er bedt om å videreutvikle perspektivet på kulturminner som ressurs for samfunnet, som dimensjon ved bærekraftbegrepet og som en viktig del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Utvalgets flertall mener å ha lagt et grunnlag for et slikt videre perspektiv gjennom sine verdivurderinger, visjon, mål og hovedstrategier. I forhold til nærmere definerte tema og innfallsvinkler, ønsker utvalgets flertall spesielt å framheve noen satsingsområder som har krav på ekstra oppmerksomhet. Det er nærmere redegjort for disse i kapittel 3.4. Utvalgets flertall har fremmet en rekke anbefalinger til ulike tiltak for å kunne oppfylle målene, til sammen 141.

1.3 Bakgrunn

Kulturminneutvalget ble oppnevnt som følge av Stortingets behandling våren 1998 av St.meld. nr. 58 (1996–97) *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida*. Stortingets flertall, med unntak av Fremskrittspartiet, gikk inn for å sette ned et offentlig utvalg som skulle utrede kulturminnepolitikken. Stortingsflertallet la vekt på at dagens kulturminnepolitikk ikke var tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner. De mente det var behov for en grundig vurdering av mål, strategier og virkemidler. Det ble lagt vekt på at utviklingen av kulturminnepolitikken bør skje i et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og private interesser.

1.4 Mandat

Regjeringen Bondevik I fulgte opp Stortingets anbefaling, og ved kongelig resolusjon av 9. april 1999 ble kulturminneutvalget oppnevnt for å utrede mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken.

Utvalget fikk følgende mandat:

«Foreta en vurdering av mål, strategier og virkemidler på kulturminnefeltet, med særlig vekt på:

- å videreutvikle perspektivet på kulturminner som ressurs for samfunnet, som dimensjon ved bærekraftbegrepet, som en viktig del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning
- å sikre vern og forvaltning av fredete og bevaringsverdige kulturminner, herunder belyse kostnader ved fredning og forvaltning av bygninger, anlegg og områder, inkludert eventuelle kostnader ved redusert alternativverdi
- å styrke kommunens og organisasjonenes rolle i kulturminnearbeidet
- å fremme nettverksbygging
- å belyse eiers rolle og situasjon som aktør innen kulturminnearbeidet, herunder graden av kompensasjon for eventuelle merkostnader som følge av vernet og belyse hvordan eier inkluderes i prosessen som leder frem til verneplaner og fredningsvedtak
- vern av statens bygninger, herunder redegjøre for hvordan vernearbeid som får økonomiske konsekvenser for statlige virksomheter samsvarer med intensjonene i Økonomireglementet for staten om at hver virksomhet har ansvar for oppfølging og kontroll innenfor sitt ansvarsområde
- organiseringen på fylkesnivået, herunder også Samisk kulturminneråd
- å styrke internasjonalt kulturminnesamarbeid.

Dette innebærer også å identifisere flaskehalser og forbedringspunkter i eksisterende systemer og arbeidsformer. Utvalget skal i sitt arbeid søke kontakt med relevante fagmiljøer innen forskning og undervisning, og med viktige eiere og interesseorganisasjoner som ikke er direkte representert i utvalget. Utvalget bes utrede de økonomiske og administrative konsekvenser av de forslag som fremmes, jf. utredningsinstruksens kap. 2.1. Minst et av eventuelle forslag skal basere seg på lavere eller uendret ressursbruk. Utvalgets forslag skal foreligge innen 1. september 2001.»

I et notat av 22. juni 1999 fra Miljøverndepartementet ble enkelte punkter i mandatet utdypet, jf. vedlegg 1.

Etter oppnevningen oversendte regjeringen to dokumenter fra Stortinget til utvalget for nærmere vurdering:

- Dok. nr. 8: 17 (1998–99) som foreslår å sette ned et utvalg for å se på nærings- og samfunnsmessige konsekvenser av kulturminneloven.
- Dok. nr. 8: 14 (1999–2000) som fremmer forslag om at staten skal dekke alle kostnader i for-

bindelse med arkeologiske undersøkelser og utgravninger.

I det opprinnelige mandatet var funksjonstiden satt til 1. september 2001. I statsråd 24. mars 2000 ble daværende leder i utvalget, assisterende fylkesmann i Telemark Reidun Wallevik, utnevnt til statssekretær i Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Hun gikk da ut av utvalget. Fylkesmann i Rogaland Tora Aasland ble i statsråd 19. mai 2000 oppnevnt til ny leder. Mandatet ble samtidig vurdert og videreført uten endringer, med unntak av funksjonstiden, som ble forlenget til 15. desember 2001.

1.5 Sammensetning

Utvalget har hatt følgende sammensetning:

- Fylkesmann Tora Aasland (leder), Time
- Direktør Thore Desserud (nestleder), Gran
- Domprost Knut Andresen, Trondheim
- Personal- og organisasjonssjef Tore Berntsen, Søgne
- Generalsekretær Kristen Grieg Bjerke, Oslo
- Museumsdirektør Ove Magnus Bore, Stavanger
- Utbyggingssjef Anne Sigrid Hamran, Oslo
- Avdelingsleder Espen Hernes, Oslo
- Underdirektør Tor Kubberud, Bærum
- Assisterende direktør Sissel Rønbeck, Oslo
- Fylkeskultursjef Frode Sannum, Lillehammer
- Forsker Audhild Schanche, Kautokeino
- Gårdbruker Elin Schanche, Mosterøy
- Forskningssjef Elisabeth Seip, Oslo
- Direktør Kristian Skjølaas, Oslo
- Direktør Christian Sulheim, Lom
- Rådgiver Janne Wilberg, Oslo

Bedriftsleder Bjørg Johannessen gikk ut av utvalget i februar 2000. Direktør Kristian Skjølaas ble oppnevnt i hennes sted.

Rådgiver Torbjørn Lange ble ansatt som sekretariatsleder og rådgiver Tonte Hegard ble ansatt som faglig spesialrådgiver i sekretariatet. Rådgiver Kristine Johansen har inngått i sekretariatet fra 11. juni 2001.

1.6 Utvalgets arbeid

Utvalget har hatt 18 utvalgsmøter over 31 møtedager. I tråd med mandatet la utvalget opp til en arbeidsform som søkte å inkludere miljøer og enkeltpersoner med særlig interesse og ekspertise

for de temaene: utvalget har behandlet. Utvalget har også mottatt en rekke skriftlige innspill fra instanser, organisasjoner og private, og fått informasjon gjennom å delta på konferanser og seminarer.

Utvalgets leder har gjennom artikler i tidsskrifter og på seminarer og i debatter redegjort for problemstillinger som utvalget har drøftet. Lederen, utvalgsmedlem Audhild Schanche og sekretariatet har også hatt eget møte med sametingspresident Sven Roald Nystø 30. januar 2001. I tillegg har leder og sekretariatet hatt møter med leder og sekretariatet i oppgavefordelingsutvalget og planlovutvalget, og egne møter med miljøer som har vært særlig interessert i utvalgets arbeid.

29. og 30. november 1999 holdt utvalget et statusseminar på Hamar, med deltakelse fra Kulturdepartementet, Miljøverndepartementet, Riksantikvaren, Sametinget, Statsbygg, fylkeskommunen, landsdels- og sjøfartsmuseene, kommunen og eiere av fredete kulturminner.

29. og 30. mars 2001 hadde utvalget møte og befarings i Nidaros Domkirkes restaureringsarbeid i Trondheim.

3. og 4. mai 2001 gjennomførte utvalget møte og studietur i Finnmark (langs Varangerfjorden fra Vadsø til Kirkenes). Hovedtemaet var de utfordringene Nord-Norge som helhet står overfor på kulturminnefeltet, og forholdet til samiske, kvenske og andre interesser. Utvalget fikk både se og høre hvordan ulike typer kulturminner og kulturmiljøer brukes og forvaltes. Foruten utvalget deltok representanter for Finnmark og Nordland fylkeskommuner, Fylkesmannen i Finnmark, Universitetet i Tromsø, Tromsø Museum, Sametinget og Vadsø kommune.

Utvalget ønsket å gjennomføre en studietur til utlandet for blant annet å innhente aktuelle eksempler til bruk i utvalgets vurderinger og eventuelle anbefalinger. Utvalgets ressursituasjon tillot ikke en slik tur. En søknad om ekstra midler til en studietur ble ikke innvilget av Miljøverndepartementet.

Utvalget har i arbeidet lagt vekt på å få sentrale temaer i mandatet vurdert eksternt. Dette har resultert i to evalueringsrapporter:

- Kulturminneforvaltningens organisering og oppgaveløsning
- Nærings- og samfunnsmessige konsekvenser av kulturminneloven

Hovedpunktene i evalueringene er oppsummert i vedleggene 6 og 7.

1.7 Utvalgets rammevilkår

1.7.1 Prosesser og prosjekter

I løpet av de to og et halv årene utvalget har arbeidet, er det satt i gang eller sluttført en rekke prosesser og tiltak av organisatorisk, juridisk, økonomisk eller kulturminnefaglig art, som i større eller mindre grad har berørt utvalgets mandat.

Nye mål for kulturminnepolitikken

Miljøverndepartementet utarbeidet allerede høsten 1999 nye nasjonale resultatmål, som er gjeldende fra budsjettåret 2000. Hensikten var å tydeliggjøre retningen og ambisjonsnivået innenfor kulturminnepolitikken. De nye målene ble utdypet nærmere i den første stortingsmeldingen om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand høsten 1999.

Opptappingsplan

Under Stortingets behandling av statsbudsjette for 2000, ble regjeringen bedt om å komme tilbake til Stortinget i budsjettet for 2001 med en opptappingsplan som skulle vise hvordan de nye nasjonale resultatmålene skulle nås.

Våren 2000 la Riksantikvaren fram et innspill til dette i form av en behovsanalyse og en innfasingsplan. For den kommende 20-års perioden ble det lagt til grunn et behov for ni mrd. kroner, fordelt på fire mrd. kroner til istandsetting og fem mrd. kroner til løpende vedlikehold. Regjeringen har i St.prp. nr. 1 (2001–2002) for Miljøverndepartementet (budsjettproposisjonen for 2002) sagt at den ønsker å legge til rette for en opptapping på kulturminnefeltet gjennom en økt satsing på flere plan, der ulike tiltak fases inn over tid. Viktige komponenter i en slik satsing vil være konkrete verneiltak, utvikling av politikk og virkemidler, kompetanseoppbygging og reformering av forvaltningsapparatet.

Ulike fond

Under Stortingets behandling av den andre stortingsmeldingen om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand våren 2000, ble regjeringen bedt om å fremme en egen proposisjon samme høst, med forslag om å opprette et kulturminnefond. I St.prp. nr. 1 (2001–2002), Tillegg nr. 4 (2001–2002) varslet regjeringen Bondevik II at den vil komme tilbake med et forslag om å opprette et kul-

turminnefond. Stortinget sluttet seg til dette under budsjettbehandlingen høsten 2001.

Videre behandlet Stortinget våren 2001 Dok 8: 52 (2000–2001) om å opprette et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger. Regjeringen ble bedt om å utrede ulike ordninger for staten som eier og forvalter av bygninger og anlegg med historisk verdi, med særlig vekt på å vurdere å opprette et nasjonalt fond på linje med National Trust i USA og Storbritannia.

Våren 2001 ba Stortinget regjeringen om å fremme et lovforslag om å endre gjeldende retningslinjer for finansforvaltning av Opplysningsvesenets fond. Fondet har i dag en bokført verdi på 1,3 mrd. kroner. St.prp.nr. 1 (2001–2002) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet legger til grunn at fondet fra 2002 får ansvaret for blant annet å delfinansiere sikring av eldre kirker og kirkeinventar.

Som ett ledd i å styrke arbeidet på kulturminnefeltet har Stiftelsen Norsk Kulturarv i 2001 startet «Dugnadslaget for den norske kulturarven». Her blir ti bedrifter utfordret til å bidra med midler for en bestemt tidsperiode. Intensjonen er at disse midlene skal utløse like store midler fra den offentlige forvaltningen. Målet er å stimulere og legge til rette for praktisk innsats fra privatpersoner og frivillige lag og organisasjoner.

Egen kulturminneavdeling i Miljøverndepartementet

Fra 2001 er det etablert en egen avdeling for kulturminneforvaltning i Miljøverndepartementet. Gjennom dette ønsker departementet både å framheve statens arbeid på feltet og å styrke arbeidet med økonomiske rammer og nødvendige støttefunksjoner.

Organisering regionalt og lokalt

Stortinget vedtok i juni 2001 en ny oppgavefordeling mellom kommune, fylke, stat. Et overordnet prinsipp er at ansvaret for beslutninger og oppgaver skal flyttes nærmest mulig dem det gjelder. Arbeidet med å planlegge gjennomføring er startet, og en del tiltak planlegges gjennomført allerede fra 2002.

På kulturminne- og museumsfeltet har disse organisatoriske endringer spesielt stor betydning:

- På fylkesnivå: Miljøvernforvaltningen og landbruksforvaltningen hos fylkesmannen skal overføres til fylkeskommunen.
- På kommunenivå: Kommunene skal få større ansvar og flere oppgaver på miljøfeltet. Miljø-

verndepartementet ser for seg at kompetanseutvikling, bygging av nettverk, etablering av andre støttefunksjoner og overføring av oppgaver på kulturminnefeltet skal skje gradvis over en fire-års periode.

Samisk kulturminneforvaltning omorganisert fra 2001

I fylkene fra Hedmark til Finnmark er ansvaret for forvaltningen av kulturminner og kulturmiljøer delt mellom fylkeskommunen og Sametinget. Som en prøveordning i tre år er forvaltningsansvaret fra januar 2001 lagt direkte under Sametinget i en samlet miljø- og kulturvernavdeling, hvor også de samiske museene inngår.

St.meld. nr. 55 (2000–2001) *Om samepolitikken* ble lagt fram i august 2001. Meldingen legger vekt på at samarbeidet mellom den samiske kulturminneforvaltningen og kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen må styrkes i arbeidet på regionalt og lokalt nivå.

Endret rolle for landsdels- og sjøfartsmuseene fra 2001

Fra 2001 er myndigheten etter kulturminneloven til å tillate inngrep i automatisk fredete kulturminner fra forhistorisk tid overført fra de arkeologiske landsdelsmuseene til Riksantikvaren. På samme måte er myndigheten knyttet til marinarknologiske kulturminner overført fra sjøfartsmuseene til Riksantikvaren.

Kulturminneloven

Høsten 1999 vedtok Stortinget endringer i kulturminneloven. Disse trådte i kraft 1. juli 2000 og 1. januar 2001. De sentrale endringene er knyttet til grensen for automatisk fredning av bygninger, innføring av særskilt plikt for kommunene til å melde fra om søknader om riving eller vesentlige endringer av bygninger som er oppført før år 1850, forenklet saksgang ved fredning av statens bygninger, og innføring av hjemmel til å frede båter.

Plan- og bygningsloven

Planlovutvalget la fram sin første delutredning i januar 2001. Kulturminneutvalget innledet på et tidlig stadium samarbeid med planlovutvalget. Utvalgene var enige om at problemstillinger som har stor betydning for bruk og ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljøer etter plan- og bygningsloven skulle presenteres i planlovutvalgets utred-

ning. På bakgrunn av dette skal kulturminneutvalget i sin utredning komme med innspill til planlovutvalgets videre prosess.

I forbindelse med behandlingen av ny fordeling av oppgaver mellom offentlige myndigheter har Stortinget vedtatt at fylkesplanen skal styrkes og få en generell forpliktende virkning. Fylkeskommunen skal være avgjørelsesmyndighet i innsigelsaker. De enkelte sektorinstansers adgang til å reise innsigelse forblir uendret.

Biologisk mangfold

Regjeringen oppnevnte ved kongelig resolusjon 20. april 2001 et lovutvalg for biologisk mangfold. Utvalgets arbeid skal munne ut i en felles lov om biologisk mangfold og ett av utvalgets mandatpunkter er å se på hvordan vern av kulturminner og natur kan koordineres bedre gjennom lovverket.

Skatteloven

- Boligeiendommer: For fredete eiendommer kan eier fritt velge mellom prosentligning eller direkte ligning. Bestemmelsen ble fra januar 2000 utvidet til også å gjelde bevaringsregulerte eiendommer etter plan- og bygningsloven paragraf 25 nr. 6.
- Rett til fradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner: Høsten 2000 vedtok Stortinget at skattyter som gir gave (inntil kr 900) til organisasjoner som driver kulturvern, miljøvern, naturvern eller dyrevern, kan kreve fradrag i inntekten for gaven.
- Boligtaksering: Våren 2001 fremmet regjeringen forslag til endringer i skattelovgivningen om boligtaksering. Endringene har betydning for bygninger og anlegg med kulturhistorisk verdi. Endringsforslaget falt i Stortinget i juni 2001.

Merverdiavgiftsloven

Fra 1. juli 2001 er det innført generell merverdiavgift på omsetning av tjenester. Det medfører at tjenester, i likhet med varer, er omfattet av avgiftsplikten. Dette innebærer at flere tjenester innenfor kulturminnesektoren er avgiftspliktige, blant annet oppdrag som utføres av NINA-NIKU. I tillegg skaper reformen usikkerhet med hensyn til om tiltaks- haver skal belastes en merverdiavgift på 24 prosent når vedkommende betaler for arkeologiske undersøkelser og utgravinger.

Staten som eier og forvalter av kulturminner og kulturmiljøer

Staten er en stor eiendomsforvalter, og eier en rekke sentrale monumentalbygg og anlegg med stor kulturhistorisk og symbolsk verdi. I forbindelse med fornyelsen av offentlig sektor og omorganiseringen av Forsvaret, vil en rekke verdifulle kulturminner i de neste årene bli vurdert solgt. Flere statsetater har utarbeidet nasjonale verneplaner for egen sektor. Forsvaret har, som eneste statsetat, gjennomgått hele sin eiendomsportefølje og utarbeidet en landsverneplan for forsvarsets eiendommer, bygninger og anlegg.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har varslet at det ønsker å foreta en tilsvarende gjennomgang av alle statlige eiendommer for å kartlegge og bedre forvaltningen av viktige kulturminner som staten eier. Samtidig ønsker man en helhetlig statlig politikk for forvaltning av statens kulturminner. Som ledd i dette arbeidet, vil man utrede hvilke kriterier som skal legges til grunn for framtidig statlig eierskap, dvs. hvilke kulturminner som er av så stor samfunnsmessig betydning at de bør forbli i statlig eie. Prosjektet skal etter planen starte opp i 2002. Sommeren 2001 besluttet regjeringen Stoltenberg at dette arbeidet og utredningsarbeidet i Forsvaret skal samkjøres.

Systemet med sektorvise miljøhandlingsplaner

Prinsippet om at miljøvern skal være et sektorovergripende ansvar er ett av de grunnleggende prinsippene i norsk miljøpolitikk. For å framheve sektorenes ansvar, er det fra 1998–99 satt i gang et systematisk arbeid med såkalte sektorvise miljøhandlingsplaner. Det enkelte sektordepartement skal utarbeide sin egen plan, og gjennom den vise hvordan det bidrar til å oppfylle de nasjonale målene på hele miljøfeltet. Ved utgangen av 2001 har 12 departementer utarbeidet sin første sektorvise miljøhandlingsplan. Det er lagt opp til at planene skal revideres hvert fjerde år.

Museumsfeltet

Museumpolitikken ble behandlet i Stortinget desember 2000 med bakgrunn i en samlet stortingsmelding om arkiv, bibliotek og museer (St.meld.nr. 22 (1999–2000)). Meldingen er avgrenset til institusjoner og tiltak som direkte eller indirekte er knyttet til Kulturdepartementets ansvarsfelt. Meldingen viser til at kulturminneutvalget er oppnevnt for å se nærmere på mål, strategier og virkemidler på området. Meldingen gi

ingen nærmere føringer for samarbeidsformer eller annet i forhold til kulturminneforvaltningen

Stortinget la i sin behandling av meldingen vekt på at det må komme i stand et nærmere samarbeid mellom Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet.

Riksantikvarens strategiske plan

Riksantikvarens andre strategiske plan ble presentert i 2000 og skal gjelde for perioden 2000–2005. Planen vil bli vurdert og eventuelt justert i lys av nye kunnskaper og endrete rammebetingelser. Den er delt inn i seks deler: formål, roller og ansvar, kulturminneverdiene, påvirkning av samfunnsutviklingen, de viktigste målene og de viktigste strategiene.

Riksantikvarens vernestrategi

Riksantikvaren presenterte i september 2001 sitt informasjonshefte *Alle tiders kulturminner – Hvorfor og hvordan verner vi viktige kulturminner og kulturmiljøer?*. Formålet er å gi den offentlige kulturminneforvaltningen et bedre grunnlag for å prioritere ulike typer vern av kulturminner og kulturmiljøer. Strategien skal også gi andre interesserte innsikt i de prioriteringene og vurderingene som kulturminneforvaltningen gjør. Hensikten er å øke forståelsen for hva som er verneverdig og redegjøre for hvilke virkemidler som er sentrale for å sikre kulturminnene.

Riksantikvarens serviceerklæringer

Våren 2001 vedtok Riksantikvaren sin serviceerklæring som gjelder for alle som henvender seg til etaten, og for Riksantikvarens kontakt med eiere av vedtaksfredete bygninger og anlegg. Erklæringen retter seg også til eiere av bygninger og anlegg som vurderes fredet. Erklæringen innebærer blant annet at eiere skal få informasjon om rettigheter og plikter, at de hvert år får et nyhetsblad og at de jevnlig mottar informasjon om vedlikehold og istandsetting. Riksantikvaren har i sin serviceer-

klæring også som målsetting at vedtak om fredning normalt skal gjøres i løpet av to år. Dersom saksbehandlingen tar lengre tid, skal de involverte få informasjon om årsaken og om når vedtak forventes å bli fattet.

Bok om Kulturminnevern – lov, forvaltning og håndhevelse 2001

Økokrims bok, utgitt i samarbeid med og med støtte fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren, tar utgangspunkt i vern knyttet opp mot lovgivningen. Boka er særlig beregnet på den offentlige kulturminneforvaltningen, kommunene, politiet og alle andre som er opptatt av vern av kulturminner. Bind I presenterer de ulike kategoriene kulturminner og kulturmiljøer, den offentlige forvaltningen, økonomiske virkemidler og de bestemmelsene i straffeloven og plan- og bygningsloven som er relevante for vern av kulturminner og kulturmiljøer. Bind II er en kommentarutgave til kulturminneloven.

1.7.2 Prosessenes og prosjektenes betydning for utvalgets arbeid

Gjennomgangen viser at helt sentrale temaer på kulturminnefeltet har vært diskutert i Stortinget i forskjellige sammenhenger etter at utvalget ble oppnevnt. Det har ved flere anledninger vært vist til utvalgets pågående arbeid, samtidig som Stortinget har bedt regjeringen sette i gang til dels omfattende prosesser, blant annet arbeidet med en opptrappingsplan, etableringen av et kulturminnefond og en avklaring av kommunenes framtidige rolle og ansvar på kulturminnefeltet. Samlet sett oppfatter utvalgets flertall dette som uttrykk for en positiv og økende interesse for arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer. Enkelte av disse prosessene og tiltakene griper direkte inn i utvalgets mandatpunkter. Dette innebærer at utvalgets vurderinger og anbefalinger vil fungere som innspill i den pågående prosessen istedenfor å være et grunnlag for den. Dette har til en viss grad komplisert utvalgets arbeid.

Oslo kommune
Byantikvaren

TRYKKT VEDLEGG 3.

OSLO KOMMUNE		
SENTRALADM.		
25. JUN 02		
SAKSNR. 200201556-6		
AVD. NOB	SAKSR.	ARKIVNR. 840-0
Offentliggitt i henhold til Lovens § 5		

Byrådsavdeling for næring og byutvikling
Rådhuset
0037 OSLO

Dato: 21.06.2002

Deres ref.:
200201556-2

Vår ref. (saksnr.):
027392

Saksbeh.:
Ole Grimsrud

Arkivkode:
840

HØRING AV NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID - UTFORDRINGER I EN NY KULUTURMINNEPOLITIKK

Vi viser til brev datert 22.03.2002 fra byrådsavdelingen hvor Byantikvaren ble bedt om å utarbeide forslag til høringsuttalelse. I det vi beklager forsinkelsene som har oppstått, oversendes forslaget vedlagt. Det ble også oversendt som e-post til NOB v/ Signy Volden 16.06.02.

Utredningen ble sendt ut til begrenset intern kommunal høring med brev av 12.04.2002 til

- Boligbedriften
- Eiendoms- og byfornyelsesetaten
- Friluftsetaten
- Kontorbedriften
- Plan- og bygningsetaten
- Planleggingskontoret for Groruddalen
- Samferdselsetaten
- Skoleetaten
- Undervisningsbygg

Frist var satt til 01.05.2002

Det kom inn uttalelse datert 02.05.02 fra Samferdselsetaten som ikke hadde kommentarer og datert 28.05.2002 fra Plan- og bygningsetaten. Begge vedlegges i kopi. Synspunkter fra PBE er til dels innarbeidet i forslaget.

Med hilsen

Hans Jacob Hansteen
Byantikvar

for Ole Grimsrud
antikvar/arkeolog

Vedlegg: Forslag til høringsuttalelse
Kopi av uttalelser fra PBE og SAM

Postadresse:
Pb 2094 Grünerløkka
0505 Oslo

Besøksadresse:
Maridalsveien 3
0178 Oslo

Telefon: 2346 0250
Telefaks: 2346 0251
e-post: postmottak@bya.
oslo.kommune.no

BYANTIKVARENS FORSLAG TIL HØRINGSUTTALELSE

NOU 2002:1 – FORTID FORMER FRAMTID

Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk – Oslo kommunes høringsuttalelse

Sammendrag:

NOU 2002:1 er avgitt av statens kulturminneutvalg som ble oppnevnt i 1998 på bakgrunn av St. meld. nr. 58 (1996-97) *Miljøpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida*. Mandatet var å vurdere videreutvikling av statens kulturminnepolitikk og har levert en utredning i to deler: Del I (kap. 2 og 3): Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk. Del II (kap. 4-14): Forslag til tiltak. Utredningen har tilslutning fra 14 av de 16 utvalgsmedlemmene, mens 2 av medlemmene har levert en felles særmerknad (kap. 15).

Utredningen er først og fremst en helhetlig oppsummering og utdyping av dagens situasjon og tendenser i kulturminnevernet. De viktigste strategiske tiltakene utvalget anbefaler (s.16) og som kan bidra til en fornyelse av kulturminnepolitikken er *en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern*. En revisjon av kulturminneloven med vekt på å gjøre den enklere å forstå og med klare føringer for forholdet mellom eiernes og det offentliges gjensidige rettigheter og plikter vil også være et viktig tiltak. Utover dette legger utvalget stor vekt på formidlingsaspektene og prosesser som skal gi bred lokal forankring.

Utvalget presiserer at kulturminnevernet må gi tydelige begrunnelser for fredning og vern, men trekker ikke opp grunnlag for prioritering mellom kulturminner, noe som er en nøkkelfaktor for plan-, utviklings- og vernearbeid. Det drøftes heller ikke i vesentlig grad de særlige verdier og problemstillinger som knytter seg til kulturminnevern i de store byene. Sentraliseringen i Norge fører til at de største byene med Oslo i spissen er under et stort endringspress som er invert i forhold til bygdesamfunnene som avfolkes. Da byene utgjør de daglige omgivelser til en stadig større del av befolkningen, burde den spesielle verneproblematikk i byene vært viet vesentlig større oppmerksomhet.

Det antas at mange andre høringsinstanser drøfter verneproblematikken knyttet til bygdeområdene på en grundig måte. Oslo kommune konsentrer seg derfor i hovedsak om enkelte aspekt som er knyttet til byområdene. I hovedsak følger saksframstillingen den mal som Miljøverndepartementet har bedt om blir anvendt.

Saksframstilling

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettet kulturminnepolitikk (kap. 3)

Med det store presset som byene og særlig Oslo står overfor, er det en hovedutfordring i byutviklingen å håndtere konfliktene mellom vekst og vern og å overvinne den tilsynelatende kløften mellom helhetlig miljøtenkning og et fritt marked. Oslo kommune anbefaler derfor at slike problemstillinger vies betydelig oppmerksomhet i det videre arbeide. Et viktig grunnlag vil være å formulere gode begrunnelser for hva som er særlig

viktig å verne i byer. Samtidig er det viktig at byenes kulturminnemyndigheter gis autoritet som i tilstrekkelig grad balanserer presset.

Tanken om at forvaltning med nærhet til kulturminnene er vesentlig for å opparbeide entusiasme og engasjement, er besnærende. Slik nærhet følges imidlertid også av nærhet til eierne og eiendomsutviklerne og kan være en betydelig belastning for lokale myndigheter. I små kommuner kan også graden av inhabilitet ofte være høy.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven (kap. 4)

I flere sammenhenger målbærer utredningen intensjoner om likeverd mellom offentlige og private aktører, mangfold i kulturminnepolitikken og rom for fleksible verdivurderinger samt betydningen av lokal forankring. Dette kan gi den entusiasme som ofte er nødvendig for gjenbruk. Det er likevel grunn til å påpeke at den uheldigste effekt av slike intensjoner kan være en mulig relativisering som kan skape vesentlige forvaltningsproblemer. I alle fall er en økt vektlegging av formidling av kunnskap om kulturminneverdiene vesentlig.

I pressområdene som hovedstaden tilhører, er *forbruket* av kulturminner og –miljøer gjennom for aktiv bruk snarere en problemstilling knyttet til flertallet av kulturminner enn mangel på aktiv bruk. For kommunen er arealplanleggingen i henhold til plan- og bygningsloven det viktigste virkemiddelet for tilrettelegging av hensiktsmessig bruk. I tillegg vil kapasitet hos myndighetene til å være konstruktive drøftingspartnere med eierne og brukerne om muligheter og begrensninger være av stor betydning. I denne sammenheng er det av stor betydning at myndighetene kan rå over økonomiske bidrag som kan dempe forrentningskravene og med det demper endringspresset.

Utvalget anbefaler at det i byggesaksdelen i plan- og bygningsloven tas inn konkrete bestemmelser som i større grad legger vekt på arkitektoniske og kulturhistoriske forhold. Større vektlegging av arkitektoniske og kulturhistoriske forhold i byggesaksbehandlingen er prisverdig, men i dag er det trolig anvendelsen av loven framfor selve lovverket som er problemet. Plan- og bygningslovens §§ 74.2 og 92.3, kombinert med adgangen i § 33 til å nedlegge bygge- og deleforbud i påvente av omregulering, gir i de fleste tilfeller kommunen god adgang til å ivareta så vel kulturhistoriske som arkitektoniske forhold. En styrking av planleggingskapasiteten for å få planer fortere fram er et mer fornuftig alternativ enn utvidelse av mulighetene for båndlegging slik utvalget foreslår (s.93). I enkelte sammenhenger har det imidlertid vært et savn at § 20-4 om kommuneplanlegging ikke er gitt hjemmel for båndlegging av områder for kulturminnevern på lik linje med naturvern.

Utvalget foreslår også hjemmel i plan- og bygningsloven til vern av interiører. Oslo har erfaring for at de vernebestemmelser som ligger i plan- og bygningsloven allerede, er tunge nok å håndheve. Hjemmel i plan- og bygningsloven om vern av interiører vil også skape "kompetansestrid" med hjemlene i kulturminneloven – og mellom myndighetsorganene for de to lovverkene. Det er mer hensiktsmessig å styrke kapasiteten til fredning etter kulturminneloven, gjennom mer nyanserte og enklere fredningsmuligheter enn de som praktiseres i dag.

I kap. 3.4 (s. 42) påpekes at "kommunal planlegging bør utvikle bedre metoder og prosesser for å bruke stedets egenart, kulturhistorie og estetiske kvaliteter som virkemidler for videre utvikling og nyskaping". Situasjonen i Oslo er - trolig på lik linje med de andre storbyene i Norge – meget kompleks. Vi har derfor behov for operative metoder for å

håndtere meget sammensatte konflikter mellom kulturminnevern og andre interesser. Dynamiske og levende byer er, og vil alltid være, i stadig økonomisk, sosial og fysisk endring. Samtidig består byene av spor fra tidligere generasjoner som vi ønsker å bevare. ettertiden. Motsetningsforholdet mellom vekst og vern er en utfordring som alltid vil være der og som det derfor er viktig og nødvendig å lære å håndtere på en fornuftig og god måte.

Oslo kommunes arbeide med en plan for indre by med målet å avklare forholdet mellom byutvikling og bevaring, kan ha interesse for andre byer i Norge. I de første fasene er viktige kulturminner og kulturmiljøer kartlagt og Oslos særegne karakter og urbane kvaliteter identifisert. Dette skal vurderes i forhold til byens behov for endring. Storbynettverket for kulturminnevern som ledes av Riksantikvaren, er et forum for drøfting og utveksling av erfaringer i slikt arbeid. Et nettverk mellom de største nordiske byer og hovedsteder vil imidlertid være vel så interessant for Oslo.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping (kap.4)

Under EU-konferansen om Kulturvern og sysselsetting i Berlin april 1999 hevdet Erich Milleker fra EU-kommisjonen: «...the attractiveness of a place as a good business location largely depends on its cultural offerings.» Byenes attraksjon som reisemål og betydning for reiselivsnæringen er også i høy grad avhengig av vedlikeholdet av byenes kulturminner og –miljøer.

Verdiskapningen gjennom ivaretagelse av kulturminner er derfor i stor utstrekning indirekte som ledd i at byen holdes attraktiv og i en tilfredstillende funksjonell tilstand gjennom vedlikehold og fornyes på et kvalitativt høyt nivå. Dette er vel så mye et spørsmål om vedlikehold av byene som kulturmiljø enn vedlikehold av enkelte kulturminner. Strategier som stimulerer vedlikeholdende næringsvirksomheter er derfor viktige. Perspektivet må spenne over hele skalaen fra gater og parker til bygninger og anlegg med fasader, skilt og reklameutstyr.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeide (kap.5)

Selv om store oppgaver og eiendommer som lenge har ligget til det offentlige, for tiden på forskjellig vis overføres til private, vil det offentliges rolle som forbilde være viktig. Stat, fylker og kommuner må være i stand til å pleie de kulturminner og –miljøer de har ansvar for på en forbilledlig måte. Det er blant annet vesentlig for at de offentlige kulturminnemyndighetene skal ha troverdighet.

Oslo slutter seg ellers til at nært samarbeide mellom myndighetsutøverne og eierene/eiendomsforvalterne er et viktig ledd i kulturminnepolitikken. Samarbeidet vil kreve imidlertid klare rollebeskrivelser og –oppfatninger som også ivaretar myndighetsutøvelsen.

5. Partnerskap og samarbeid (kap. 5, 6 og 7)

I Oslo har samarbeid mellom forskjellige offentlige og private aktører lenge vært en sentral strategi for kulturminnevernet, men det skorter i blant på kapasitet for det offentlige til å være aktiv pådriver. Samtidig er det en klar erfaring at konstruktivt samarbeide krever gode, klare rollebeskrivelser og gjensidig respekt for rollene.

Museenes rolle (kap.7):

I utredningen hevdes at museene kan bidra sterkt til vernet av faste kulturminner. Erfaringsmessig har museer mange museer høy spesialkompetanse, men de fleste har mer enn nok med å nå over de oppgaver de allerede har, blant annet når det gjelder egen bygningsmasse. Dersom museene skal øke kapasiteten i kulturminneforvaltningen må de styrkes betydelig. Statens samtidige signaler om sentralisering av museumsvirksomhet gjennom konsolidering og desentralisering av kulturminnevernet for øvrig, innebærer tilsynelatende en tvetydighet som kompliserer formulering av klare mål for museenes rolle i vern av faste kulturminner. Det bør sannsynligvis være rom for store lokale variasjoner i samarbeidsmodellene.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

Kompetansen i utøvende ledd (kap.11):

Selv om det er kontinuerlige behov for etter- og videreutdanning i myndighetsorganene, er erfaringene i Oslo at behovet for økt kompetanse for tiden er større i de utøvende ledd. Det gjelder hele spekteret fra håndverkere og entreprenører til arkitekter og konsulenter. Intensivert innsats i kulturminnevernet stiller store utfordringer til det utøvende apparatet som i bare i lite omfang er innstilt på det tradisjonelle håndverket som kulturminnevernet for en stor del forutsetter. Dette er blant annet en vesentlig utfordring til grunnleggende utdanning av håndverkere.

Registeroppbygging (kap. 12):

Oslo kommune bekrefter at det i plansammenheng er et stor behov for jevnlig ajourførte og med det pålitelige og reelt anvendelige registre over kulturminner- og miljøer. Bruk av digitale geografiske informasjonssystemer (GIS) må stå sentralt i dette arbeidet. Både for automatisk fredete kulturminner (forminner m.m.) og nyere tids kulturminner er det stadig behov for nye og ajourførende registreringer i felt.

Kunnskapsoppbygging (kap. 11):

Den regionale kulturminneforvaltningen har mye og akkumulerer stadig ny kunnskap om kulturminner. De utallige befaringer, undersøkelser og analyser knyttet til saksbehandling og utredning, gir faglige resultater i form av ny kunnskap. Denne kunnskapen blir det sjelden anledning til å systematisere. Den eksisterer som erfaringsbakgrunn for behandling av neste sak, men det finnes lite rom innenfor vanlig forvaltning til å forske på og sette disse kunnskapsbrokkene inn i helhetlige sammenhenger som også formidling er avhengig av.

For å kunne aktivisere de data forvaltningen selv fremskaffer i forskning, formidling og forvaltning, trengs særlige forskningsprogram med frikjøpsordninger for ansatte i kulturminneforvaltningen.

7. Mindretallets særmerknad (kap. 15)

En stor del av særmerkningen er basert på en konstatering av at tilstandsbeskrivelsen for kulturminnene er for svak: "Etter vårt syn burde det vært foretatt en mer inngående gjennomgang slik at en kunne presentert en mer komplett tilstandsbeskrivelse. Det vises her til at hverken Fornminneregisteret eller SEFRAK/Bygningsregisteret har opplysninger om tilstanden til de registreringer som er gjort".

Det er imidlertid Oslos vurdering at det til en hver tid er nødvendig å kunne handle og legge politiske rammer på grunnlag av den kunnskap man har eller kan fremskaffe innen overskuelig tid, og ikke vente på en utopisk "komplette" kunnskap. For

kulturminnepolitikken betyr dette at mer fullstendige tilstandsbeskrivelser enn de som foreligger i dag, bør angis som mål.

Mindretallets drøfting av eiernes rettigheter og erstatningsspørsmål er viktig, men det er vanskelig å gå inn i den uten at det foreligger klart begrunnede og formulerte lovforslag. Ved en revisjon av kulturminneloven slik flertallet anbefaler, vil det være naturlig å ta opp disse spørsmålene grundig.

8. Kommuneprosjektet (kap.10)

I utgangspunktet synes det som om økt satsing på kulturminnevern i kommunene, ved delegering av et større ansvar, ikke får særlig betydning for Oslo. Som fylkeskommune har Oslo allerede utstrakt delegert myndighet. I den grad satsingen dreier seg om økt ansvar til det regionale leddet (fylket) vil det imidlertid styrke kulturminnevernets rolle i Oslo.

Dersom satsingen består i å flytte ansvar fra regionalt nivå til det lokale ved å styrke virkemidlene i plan- og bygningsloven, vil – med nåværende delegasjonsreglement i Oslo – Plan- og bygningsetatens rolle i kulturminnevernet styrkes og Byantikvarens rolle svekkes, i hvert fall relativt. Det medfører en risiko for at en splittet og med det svekket lokal kulturminneforvaltning. Dette spørsmålet har vært drøftet ved flere anledninger i Oslo, seinest i utkastet til melding om kulturminnevern.

Etter vår oppfatning krever myndighetsutøvelse på lokalt nivå godt tilsyn av kompetent regionalt nivå. Det krever imidlertid tydelighet i definisjonen av de forskjellige interessennivåene. Hva som tilføres de forskjellige nivåene kan ikke forhåndsdefineres en gang for alle i forskrifter og regelverk, det vil alltid være et tema for drøfting. Det synes derfor å være nødvendig at nærmeste overordnede nivå må ha rett til å reise *innsigelse* overfor planer og tiltak som vedtas av det lavere nivå for at lokal myndighet ikke skal misbrukes. Det begrunnes også med urimeligheten i å anta at et underordnet nivå til en hver tid har tilstrekkelig innsikt og kompetanse til å erkjenne hvilke verdier som hører til overordnet interessennivå. Dette er for en stor del et spørsmål om samsvar mellom formalkompetanse og realkompetanse i forvaltningsleddene.

Rett til innsigelse kan misbrukes. Faren er størst dersom det ikke er samsvar mellom formal- og realkompetanse. Det er derfor vesentlig å utvikle prosess typer og rutiner som klargjør konfliktmulighetene så tidlig som mulig i plan- og prosjektarbeide.

Oslo har som fylke i dag en utstrakt delegert myndighet etter kulturminneloven, men kan ikke reise innsigelser i henhold til plan- og bygningsloven overfor kommunale vedtak. Dersom kulturminneforvaltningen i Oslo fortsatt skal ha tilstrekkelig tydelighet og myndighet er det nødvendig at følgende myndighet fortsatt ikke delegeres:

- frigivelse av automatisk fredete kulturminner i henhold til kulturminneloven
- innsigelse til plansaker etter plan- og bygningsloven

Økonomiske og administrative konsekvenser

Utredningen er et delgrunnlag for en stortingsproposisjon om kulturminnevern, som sannsynligvis fremmes i 2003. Eventuelle økonomiske og administrative konsekvenser vil først være klarlagt når den foreligger.

Forslaget om et statlige kulturminnefond (kap.9) anses som det vesentligste tiltak for å kunne sette i verk en fornyet kulturminnepolitikk. Den foreslåtte årlige avkastning på 100

mill kr er beskjedne i forhold til foreliggende gap mellom behov og midler slik de beskrevet av RA. At tildeling av fondsmidler forutsetter medfinansiering av prosjekter med private og andre offentlige aktører, er en utfordring for Oslo kommune dersom byen skal nyte godt av fondet.

Lover og regelverk (suppleres evt. av NOB)

[ikke obligatorisk avsnitt; redegjørelse for relevante lover og regelverk]

Tidligere vedtak (suppleres evt. av NOB)

[ikke obligatorisk avsnitt; redegjørelse for tidligere relevante vedtak bl.a i bystyret]

Vedtakskompetanse (suppleres av NOB)

[obligatorisk avsnitt dersom innstilling til bystyrekomiteé; henvisning til komiteens fullmakt i delegasjonsvedtak eller i økonomireglementet; ved delegasjon innenfor økonomisk ramme skal resterende andel av rammen refereres]

Rapporteringsordning (suppleres evt. av NOB)

[obligatorisk avsnitt dersom det i saken legges opp til delegasjon av myndighet]

Byantikvaren innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

Foregående kommentarer vedtas som Oslo kommunes høringsuttalelse til *NOU 2002:1 Fortid former framtid*. En rekke av de spørsmål som drøftes i utredningen vil bli nøyere drøftet ved den politiske behandlingen av melding til bystyret om kulturminnevern i Oslo *Oslo - Kulturmiljøet i byutviklingen* som nå foreligger. De drøftingene vil også mer spesifikt ta for seg særlige problemstillinger knyttet til stor norsk by. Meldingen er oversendt Miljøverndepartementet fra Byantikvaren etter avtale med byråden.

Hans Jacob Hansteen
byantikvar

(Vedlegg suppleres av NOB)

Trykte vedlegg: [nummereres dersom flere; ordnes og legges i eget merket omslag]

Utrykte vedlegg: [nummereres dersom flere; ordnes og legges i eget merket omslag]

Oslo kommune
Plan- og bygningsetaten
Etatsdirektørens stab

Byantikvaren i Oslo
Pb 2094 Grünerløkka
0505 OSLO

OSLO KOMMUNE BYANTIKVAREN			
Saksnr.	02/392		
Dok.nr.	4	Saksbeh.	06
29 MAI 2002			
Arkiv kode (Primær)	840.0		
Arkiv kode (Sekundær)	Generelt		
Besv. av dok.nr.:	T.E.		
Sirkuleres til:	DCB	HJK	TKA LM

Dato: 28 MAI 2002

Deres ref:

Vår ref (saksnr): 200203948-2
Oppgls alltid ved henvendelse

Saksbeh: Kari S. Hjermann

Arkivkode:

NOU 2002:1. FORTID FORMER FRAMTID. HØRINGSUTTALELSE

Det vises til NOU 2002:1 med følgebrev fra Byantikvaren av 12.04.2002 hvor Plan- og bygningsetaten blir bedt om å avgi høringsuttalelse til utredningen.

Utredningen redegjør for mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken. Utredningen har behandlet temaene for Norge som helhet. Oslo vil, sammen med andre større byer i Norge, stå ovenfor helt andre problemstillinger i forholdet til kulturminnebevaring og byutvikling enn andre steder i Norge hvor problemer knyttet til fortetting og arealknappet ikke er et så stort. I denne uttalelse vil vi spesielt ta for oss utfordringer vi står ovenfor i Oslo.

Kap 3.3 ta for seg kulturminnevernet knyttet til bærekraftbegrepet. I utredningen blir det sagt at "kulturminner er (...) en vesentlig del av samfunnets realkapital og er viktige kilder til kunnskap om bærekraftig ressursforvaltning" (s. 35) Kulturminnes nære sammenheng med naturen og landskapet er helt klart svært ofte til stede. Likefullt vil bevaring av kulturminner ikke alltid innebære bærekraftig ressursforvaltning. For eksempel vil fortetting og høy utnyttning av arealer kunne karakteriseres å være en bærekraftig ressursforvaltning, men dette kan gå på bekostning av kulturminnevernet. Plan- og bygningsetaten mener utredningen bør redegjøre for det potensielle motsetningsforholdet mellom bærekraftig ressursforvaltning og kulturminnevern framfor å tildekke den. Samtidig bør utredningen skissere strategier for håndteringen av konflikten.

I kap 3.4: *Hovedområder der det er behov for fornyelse av kulturminnepolitikken*, er ett av punktene å *tydeliggjøre hvorfor noe skal tas vare på*. Der står det at det er en "utfordring å tydeliggjøre, forklare og formidle ulike kriteriene som ligger til grunn for en avgjørelse." (s. 37). Plan- og bygningsetaten kan bekrefte at det i plan- og byggesakssammenheng er et stort problem at begrunnelsen for bevaring/fredning kommer for dårlig fram. Både private og offentlige aktører har i plan- og byggesaker behov for forutsigbarhet og trenger derfor innsikt i hvilke kriterier som legges til grunn for bevaring, samt vektleggingen av de ulike kriteriene. Dette gjelder ikke bare ved vurdering av enkeltbygg, men også i saker der gateløp, byrom og topografi utgjøre en viktig del av kulturmiljøet.

Plan- og bygningsetaten mener det også er behov for bedre begrepsavklaring innen kulturminnevernet. Hva er et unikt kulturminne? Hva er definisjonen for internasjonalt, nasjonalt og lokalt kulturminne og hvilke forvaltningsmessige konsekvenser vil slik statusgiving innebære? Det er her vår erfaring at lokale verdier noen ganger søkes "opphevet" til å bli av nasjonal interesse for derved å sikres vern. Plan- og bygningsetaten ønsker en mer presis avgrensning av nasjonale verdier slik at disse kan forvaltes på best mulig måte av egnede organer og dertil egnede retningslinjer og med tilstrekkelig ressurser. I Oslo

Plan- og bygningsetaten
Avdeling Indre by
Seksjon egne planer

Postadresse:
Trondheimsveien 5
0560 OSLO

Telefon: 22 66 22 66
22 66 20 20
Telefaks: 22 66 25 65

Bankgiro: 6003.05.58920
Org.nr.: 971 040 823

epost: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

gjelder dette først og fremst hovedstadsverdier. Lokale verneverdier bør, sett i et lokalt perspektiv, ikke oppfattes som annenrangs. Klarere begrepsavklaring er viktig fordi det styrker forutsigbarheten og kan bidra til å redusere potensielle konflikter.

Det vises til kap. 3.4 og utvikling av register over kulturminner. Plan- og bygningsetaten slutter seg til det som her står og kan bekrefte at det i plansammenheng er det stort behov for et oppdatert register over kulturminner- og miljøer. Registreringsmaterialet bør jevnlig ajourføres slik at dette blir pålitelig og reelt anvendelig. Verdssetting av kulturminnene bør fastsettes gjennom formelle prosesser med vektlegging av medvirkning fra berørte parter.

Det blir i kap. 3.4, under avsnittet om *Kulturminner og kulturmiljøer som del av by- og stedsutvikling* påpekt at "kommunal planlegging bør utvikle bedre metoder og prosesser for å bruke stedets egenart, kulturhistorie og estetiske kvaliteter som virkemidler for videre utvikling og nyskaping" (s. 42). Situasjonen i Oslo er – trolig på lik linje med de andre storbyene i Norge – spesiell, fordi den er så kompleks. I Oslo har vi behov for operativ metode for å håndtere konflikten mellom kulturminnevern og andre interesser. Byen er, og vil alltid være, i stadig endring ved den økonomiske, sosiale og fysiske transformasjonen som karakteriserer en dynamisk og levende by. Samtidig består byen av spor fra tidligere generasjoner som vi ønsker å bevare for ettertiden. Motsetningsforholdet mellom vekst og vern er en utfordring som alltid vil være der og som det derfor er viktig og nødvendig å lære seg å håndtere på en fornuftig og god måte.

Oslo kommune holder for tiden på med et planarbeid for indre by der målet er å avklare forholdet mellom byutvikling og bevaring. I den sammenheng vil vi utprøve en metode for å avveie forholdet mellom byutvikling og bevaring. I den første fasen er det gjort en kartlegging av viktige kulturminner og kulturmiljøer i Oslo i tillegg til identifisering av Oslos særegne karakter og urbane kvaliteter. Dette materialet vil bli vurdert opp mot byens behov for endring. Hvordan den konkrete avveilingen mellom bevaring og byutvikling skal gjennomføres er for tidlig å si, men prosjektet kan ha interesse for andre byer i Norge. Oslo er også svært interessert i evt. erfaring fra andre storbyer med liknende problemstilling. Storbymnettverket, ledet av Riksantikvaren, kan muligens være et egnet fora hvor dette kan tas opp. Plan- og bygningsetaten savner imidlertid i utredningen forslag til håndtering/mulige diskusjonsforaer og samarbeidspartner hvor en kan høste erfaringer om metode/framgangsmåte for å avklare konflikter mellom kulturminnevern og byutvikling.

Til kap. 8 om *juridiske virkemidler* så vil Plan- og bygningsetaten presisere at man i forhold til nærværende utredning, ikke finner det hensiktsmessig å kommentere en del av de juridiske problemstillinger som er til behandling i planlovutvalget. For øvrig har etaten bare noen få kommentarer til utvalgets anbefalinger.

Utvalgets anbefaler at det inntas konkrete bestemmelser i byggesaksdelen i plan- og bygningsloven som i større grad legger vekt på arkitektoniske og kulturhistoriske forhold. Større vektlegging av arkitektoniske og kulturhistoriske forhold i byggesaksbehandlingen mener etaten er prisverdig, men i dag er det trolig anvendelse av loven framfor selve lovverket som er problemet. Plan- og bygningsloven §§ 74.2 og 92, kombinert med adgangen til å nedlegge bygge- og deleforbud i påvente av omregulering, gir kommunen tilstrekkelig adgang til å ivareta så vel kulturhistoriske som arkitektonisk forhold. Plan- og bygningsetaten kan derfor ikke umiddelbart slutte seg til utvalgets anbefalinger om en utvidelse av loven.

Plan- og bygningsetaten er heller ikke ubetinget enig med utvalget i at loven skal åpne for økt adgang til å båndlegge arealer til bevaring for et lengre tidsrom enn hva som er ordningen etter dagens lovgivning (4-6 år). Siden båndlegging til bevaring er et betydelig inngrep overfor grunneier, bør grunneier innen rimelig tid kunne forvente at kommunen tar endelig stilling til eiendommens fremtidige reguleringsmessige status. Sett i sammenheng med at kommunen generelt har en to års frist med å utarbeide og vedta planer i områder hvor det er nedlagt byggeforbud og at dagens ordning ikke reiser de store konfliktene, vil etaten anbefale at dagens ordning opprettholdes.

Ellers er etaten enig med utvalget i at det ved private planutkast kan være behov for å se nærmere på Miljøverndepartementets definisjon av tiltakshaver i forhold til hvem som er registreringsansvarlig i forhold til kulturminneloven. Etter dagens ordning er det kommunen som etter offentlig ettersyn blir ansett som tiltakshaver etter kulturminneloven og følgelig også økonomisk ansvarlig for å gjennomføre

registreringen etter samme lov. Selv om kommunen har en viss adgang til å sikre seg økonomisk ved å inngå en avtale med forslagstiller, er dette en del av saksbehandlingsprosessen som skaper liten forutberegnlighet og som kan forsinke og i enkelte sammenhenger stille utviklingen av området i bero.

Ang. *økonomiske virkemidler* (kap. 9). Utvalgets intensjon om å øke de økonomiske midlene til istandsetting av kulturminner, ser vi som et svært prisverdig og helt nødvendig for å unngå at verdifulle kulturminner går tapt. Uten vedlikehold vil bygninger forfalle og kulturminner og miljøer vil oppleves som skjemmende framfor å være et positivt innslag i bybildet. Erfaring har vist at istandsetting av kulturminner kan ha en positiv smitteeffekt på andre til å investere i kvalitativ god forvaltning av egne eiendommer. Plan- og bygningsetaten mener kommune og stat i denne sammenheng bør gå foran med et godt eksempel.

Ang. *organisering av den offentlige kulturminneforvaltningen* (kap. 10) er Plan- og bygningsetaten positiv til at vesentlige deler av oppgavene knyttet til kulturminneloven overføres til kommunesektoren, slik at denne i størst mulig grad kan bli i stand til å håndheve en helhetlig politikk. Plan- og bygnings-etaten mener også at riksantikvarens direktoratsrolle i større grad bør rendyrkes og at det bør utarbeides klare retningslinjer og rutiner for et definert og smidig samarbeid mellom offentlige instanser spesielt, men også i forhold til frivillige organisasjoner og enkeltpersoner.

Til slutt vil Plan- og bygningsetaten påpeke at utredningen synes å ta opp problemer/temaer som er både er relevante og sentrale. Svakheten ved utredningen er at problemområdene generelt er for overfladisk behandlet, noe som videre føre til at evt. uenigheter blir tildekket.

PLAN- OG BYGNINGSETATEN

Avdeling Indre by
Seksjon egne planer

Ellen S. de Vibe
etatsdirektør

for Tore Langaard
avdelingsdirektør

Oslo kommune
Samferdselsetaten

Byantikvaren
Oslo kommune
Postboks 2094 Grunerløkka
0505 OSLO

02/392
3 ... 06
07 MAI 2002
840
T.E.
Dato: 02.05.2002

Deres ref.:
02/392-2

Vår ref. (saksnr.):
200108208-5

Saksbeh.:
Simen Rud, 23311852

Arkivkode:
840

**VEDRØRENDE HØRINGSUTTALELSE TIL NOU 2002:1 FORTID FORMER
FRAMTIDEN- UTFORDRINGER I EN NY KULTURMINNEPOLITIKK**

Viser til brev av 12.04.02 med Byantikvarens invitasjon til høringsuttalelse.

Samferdselsetaten har ingen kommentarer til rapporten.

Med vennlig hilsen

Toril P. Borvik
Toril P. Borvik
Seksjonsleder

Simen Rud
Simen Rud
Lederassistent